

Zuivel in Cijfers 2023

Zuivel in Cijfers 2023 is een publicatie van ZuivelNL en biedt een cijfermatig overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in de Nederlandse zuivelsector in 2023. De publicatie is onderverdeeld in 7 onderwerpen:

- Nederland Zuivelland
- Markt en Economie
- Melkveehouderij
- Melkverwerking
- Duurzaamheid
- Handel
- Consumptie

ZuivelNL heeft als missie het versterken van de Nederlandse zuivelketen met respect voor mens, dier, milieu en maatschappij. Als brancheorganisatie het overleg tussen belangenorganisaties van melkveehouders en zuivelondernemingen faciliteren en met gezamenlijke initiatieven toegevoegde waarde creëren. Leden van ZuivelNL zijn de Dutch Dairy Board (DDB), LTO Nederland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) en de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO).

Kijk voor meer informatie over ZuivelNL op www.zuivelnl.org.

Tabellen met gedetailleerde statistische informatie zijn te raadplegen op de website van ZuivelNL. De cijfers over het jaar 2023 hebben een voorlopig karakter, maar zullen weinig afwijken van de definitieve cijfers.

Als bij de notatie ‘-’ is gebruikt, betekent dit dat de waarde ‘0’ (nul) is.

Als bij de notatie ‘--’ is gebruikt, betekent dit dat de waarde niet bekend is.

Overname van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met bronvermelding. Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

MODERNE SECTOR

Nederland staat wereldwijd bekend als een zuivelland. De productie en consumptie van melk, boter en kaas kent een lange traditie. Het karakteristieke weidelandschap met koeien en windmolens is onlosmakelijk verbonden met de beeldvorming over ons land. Achter dit beeld schuilt een moderne sector, met oog voor mens, dier en omgeving. Zij vormt één van de grootste en meest vitale landbouwsectoren in Nederland en levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie.

De Nederlandse zuivelsector is een koploper in de internationale zuivelwereld. De sector heeft daardoor een ijzersterk imago en goede toegang tot belangrijke (groei)markten. Voorwaarden die daarbij van belang zijn:

- Onderscheidende productkwaliteit
- Voedselveiligheid
- Diergezondheid
- Dierenwelzijn
- Duurzame ontwikkeling

Het vakmanschap van melkveehouders, in de zuivelindustrie en in toeleverende sectoren is daarbij bepalend voor de succesvolle ontwikkeling van de sector.

STIKSTOFBELEID EN WEGVALLEN DEROGATIE GROTE OPGAVEN VOOR DE SECTOR

De overheid heeft de agrarische sector een zware taakstelling opgelegd om de stikstofuitstoot te verlagen. In de periode tot en met 2035 zal de hele Nederlandse zuivelsector hiervan naar verwachting de gevolgen van ondervinden.

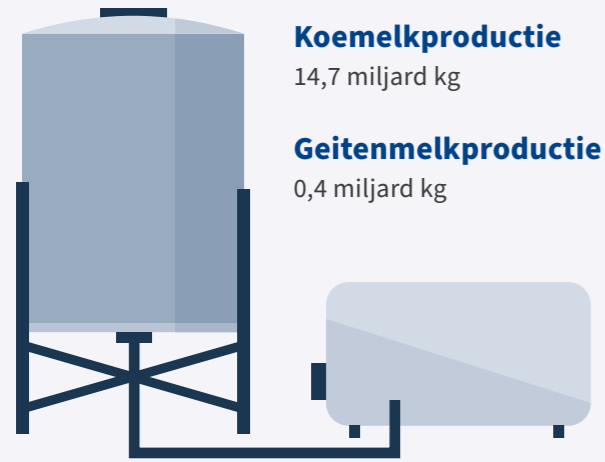
In 2022 besloot het Nitraatcomité van de Europese Commissie de ruimere mogelijkheden voor het uitrijden van mest in Nederland af te bouwen. De kosten voor het afvoeren van de overtollige mest stijgen daardoor fors en beïnvloeden als gevolg daarvan het bedrijfsresultaat van de melkveehouderij sterk negatief. Vanaf 2023 vindt een jaarlijkse afbouw in stappen plaats. Deze ‘derogatie’ eindigt definitief

op 1 januari 2026. Daarna mogen Nederlandse melkveehouders nog maximaal 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare per jaar uitrijden (dit was 230 tot 250 kg).

TOEKOMSTGERICHT DOOR EEN ECONOMISCH EN OMGEVINGSVERANTWOORDE ONTWIKKELING

De komende jaren blijft de Nederlandse melkveehouderij zich richten op een gezonde, evenwichtige ontwikkeling binnen de milieugrenzen. Ook binnen de zuivelindustrie hebben klimaat gerelateerde maatregelen, in het bijzonder broeikasgasreductie en energiebeleid, in toenemende mate impact op ondernemingen. Voor zowel zuivelindustrie als melkveehouderij geldt dat zij op een economisch verantwoorde wijze een positieve bijdrage willen leveren aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen.

MELKPRODUCTIE

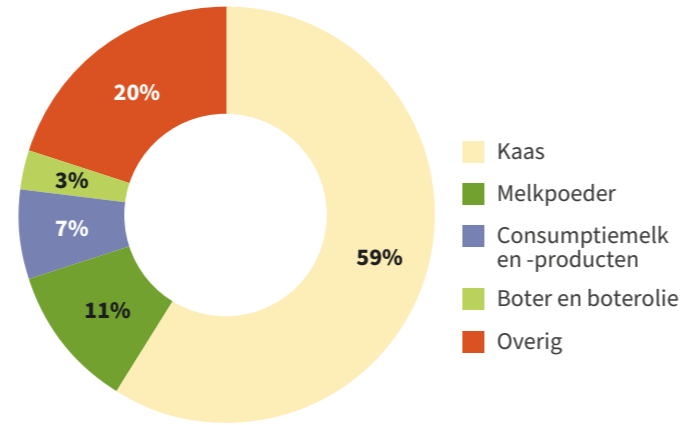

1,6 miljoen
Melk- en kalfkoeien

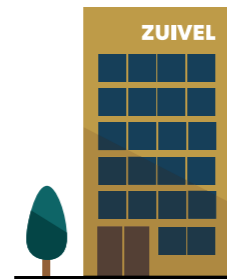

0,5 miljoen
Melkgeiten

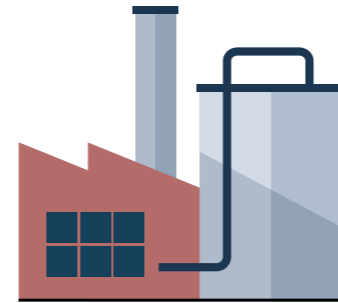
MELKVERWERKING

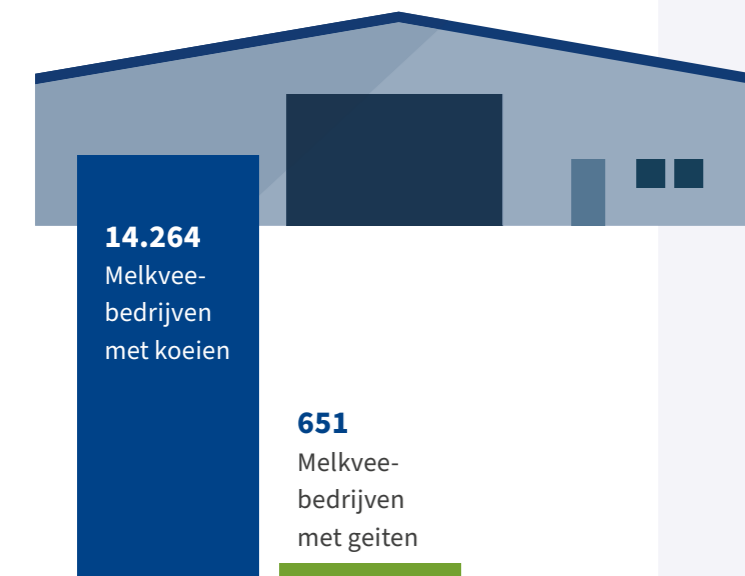
26
Zuivelondernemingen

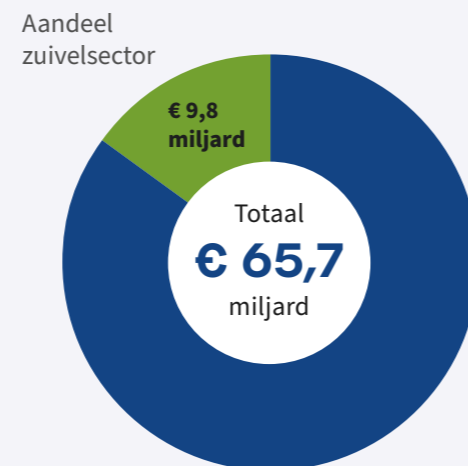
53
Zuivelfabrieken

AANTAL MELKVEEBEDRIJVEN

BIJDRAGE AGRO & FOOD AAN ECONOMIE

Zuivelsector in vogelvlucht

WERKGELEGENHEID MELKVEEHOUDERIJ EN ZUIVELINDUSTRIE

45 duizend fte's

Totale oppervlakte
grasland en snijmais
1,0 miljoen hectare

Dit is **25%** van
de oppervlakte
van Nederland

EXPORTWAARDE

€ 10,3 miljard
6,1% bijdrage aan handelsbalans

82,8%
bedrijven met weidegang

Bron: CBS, Duurzame Zuivelketen (ZuivelNL), RVO, Wageningen University & Research, ZuivelNL

MARKTONTWIKKELING

Ondanks dat de mondiale melkproductie zich allesbehalve sterk heeft ontwikkeld in 2023, zijn de zuivelprijzen gedurende een groot deel van het jaar op een relatief laag niveau blijven steken. Dit was het gevolg van een tegenvallende ontwikkeling van de vraag. Vanaf september was er wat herstel te zien op de zuivelmarkt, omdat de melkproductie in de exportregio's zich zwakker ontwikkelde dan verwacht.

De prijsval, die werd ingezet in het vierde kwartaal van 2022, hield aan tot eind januari 2023. Vraaguitval door het hoge prijsniveau, in combinatie met een herstel van de melkaanvoer in een aantal bepalende zuivellanden (EU en VS) en dalende prijzen op de energiemarkt, zorgde in die periode voor een sterke druk op de prijzen. In 4 maanden tijd daalde de boternotering met maar liefst 40% tot € 430 per 100 kg eind januari. Bij mager melkpoeder lag de notering begin februari 35% lager dan begin oktober 2022, uitkomend op een niveau van € 240 per 100 kg.

Daarna was tot en met augustus sprake van een enigszins op- en neergaande markt. Vraag en aanbod waren redelijk in balans, hoewel het evenwicht erg fragiel was. De toename in de melkaanvoer was weinig spectaculair en niet voldoende om de daling in 2022 te compenseren. De vraag bleef echter tegenvallen. Als prijzen daalden, kwamen kopers in de markt terug om vervolgens weer snel in de afwachtende modus te gaan als het prijsniveau (te snel) omhoog ging. Dit gedrag is ontstaan in de coronatijd en werd versterkt tijdens de beginperiode van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, toen afnemers vanwege de grote onzekerheid besloten alleen nog het hoogstnoodzakelijke in te kopen voor de korte termijn. Terwijl de notering van boter zich in deze periode net boven de lage(re) niveaus van januari bewoog, ging de notering van mager melkpoeder in juli en augustus nog een stapje verder naar beneden. Deze verzwakking bij laatstgenoemd product was deels het gevolg van sterk toegenomen concurrentie uit Nieuw-Zeeland.

Nieuw-Zeelandse bedrijven zijn door de aanzienlijke daling van de Chinese import van (met name niet-mager) melkpoeder in de afgelopen jaren genoodzaakt hun focus te verleggen en meer naar andere afzetmarkten te kijken.

Vanaf september was een herstel in het prijsniveau te zien. De mondiale zuivelmarkt werd vanaf het derde kwartaal geconfronteerd met een achterblijvende melkaanvoer in de belangrijkste exportregio's. De krapte in het aanbod woog daarbij zwaarder door dan de nog altijd tegenvallende vraag, waardoor prijzen fors stegen. Met name zuivelproducten met een hoog vetgehalte namen in prijs toe.

De stijging bij boter was nagenoeg volledig terug te voeren op de hoge roomprijzen. Door de achterblijvende melkproductie en een opleving op de kaasmarkt nam het aanbod van verse boter in de laatste maanden van het jaar sterk af. Daar stond echter ook een beperkte vraag tegenover. In december was een kleine neerwaartse correctie in de notering van boter te zien vanwege lagere roomprijzen. Uiteindelijk eindigde de boternotering het jaar op een niveau van € 548 per 100 kg. Ook de notering van mager melkpoeder ging omhoog, maar minder sterk. De prijsstijging werd nog altijd getemperd door de beperkte koopinteresse op de (wereld)markt en duurde minder lang dan bij boter. In november stabiliseerde het prijsniveau en bleef deze in december nagenoeg gelijk. Eind december lag de notering van mager melkpoeder op een niveau van € 254 per 100 kg.

Het gemiddelde prijsniveau is in 2023, na 2 jaar aanzienlijke stijging, fors naar beneden gegaan. De gemiddelde noteringen van eiwitrijke zuivelproducten als mager melkpoeder (-33%) en weipoeder (-39%) namen daarbij sterker af dan van zuivelproducten met een hoog vetgehalte. De gemiddelde notering van boter daalde met 28%, die van vol melkpoeder met 27%. De kaasprijs (Gouda) daalde gemiddeld met 16%.

UITBETAALDE MELKPRIJZEN

De ontwikkeling van de in Europa en Nederland uitbetaalde melkprijzen weerspiegelde logischerwijs de ontwikkelingen op de zuivelmarkt. Nadat de melkprijs eind 2022 een historisch hoogtepunt had bereikt, daalde deze sterk in het eerste halfjaar van 2023. Dit was het gevolg van de fors lagere marktprijzen van zuivel in het laatste kwartaal van 2022 en begin 2023. In het derde kwartaal ging de melkprijs nog licht verder naar beneden. In het laatste kwartaal van 2023 ging deze weer omhoog dankzij het herstel van het prijsniveau op de zuivelmarkt.

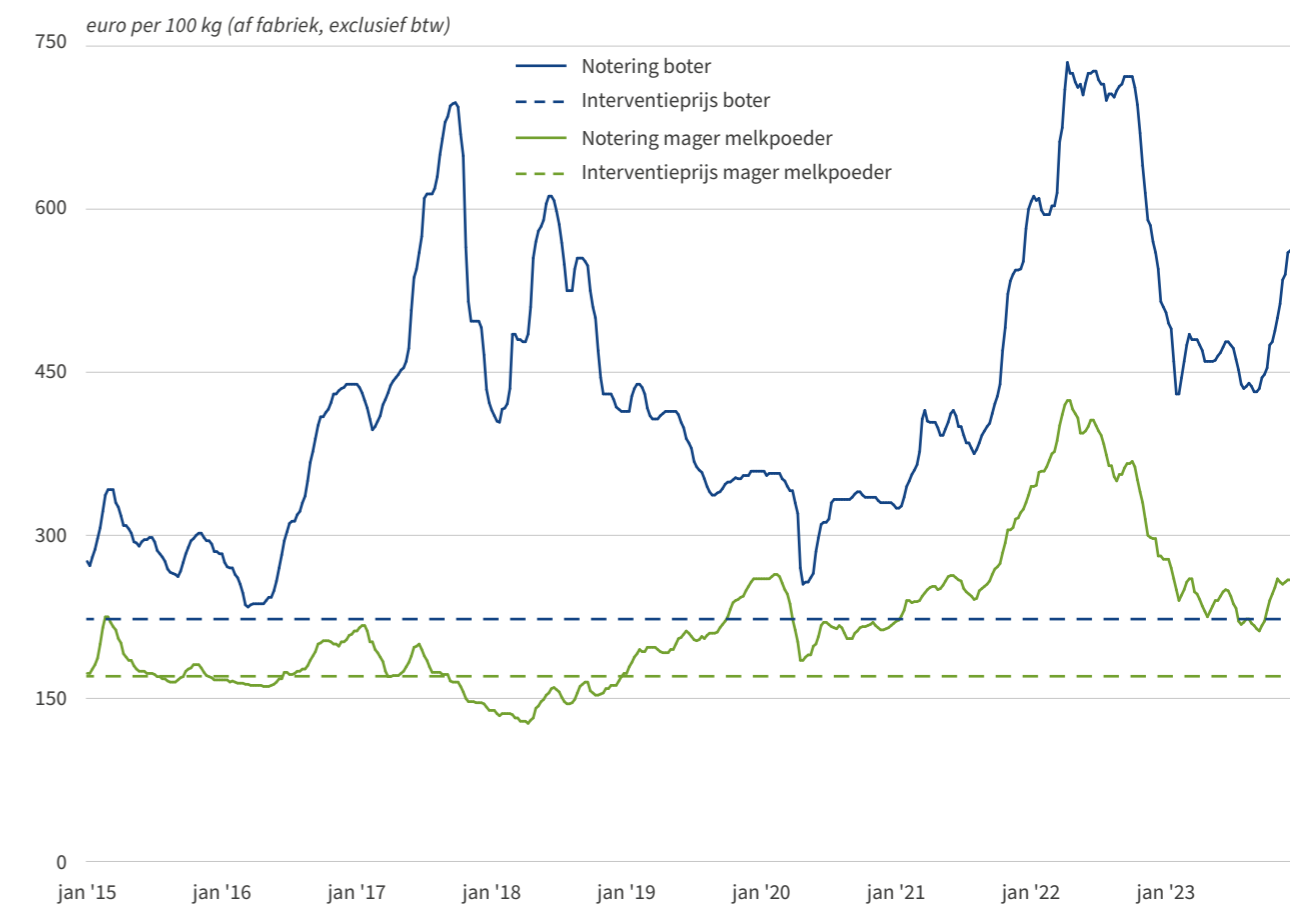
Gemiddeld genomen kwam het Nederlandse melkprijsniveau in 2023 ruim 16% onder het niveau uit van het jaar daarvoor. Het rendement van de melkveehouderij liet in 2023, ten opzichte van het financieel goede melkjaar 2022, een flinke verslechtering zien. De melkprijzen daalden fors, terwijl de kostprijs maar beperkt afnam.

ECONOMISCHE BETEKENIS

Agro & Food droeg in 2022 voor € 65,7 miljard (6,9%) bij aan de Nederlandse economie (totaal: € 958,6 miljard), waarvan € 9,8 miljard (1,0%) betrekking had op zuivel.

Het aandeel van zuivel¹ in de consumptieve bestedingen van Nederlandse huishoudens aan voeding en niet-alcoholische dranken is de laatste jaren naar bijna 15% gestegen. In 2022 vertegenwoordigde zuivel¹ een waarde van ruim € 6,9 miljard, ofwel 1,7% van het totaal aan consumptieve bestedingen.

NEDERLANDSE NOTERING BOTER EN MAGER MELKPOEDER

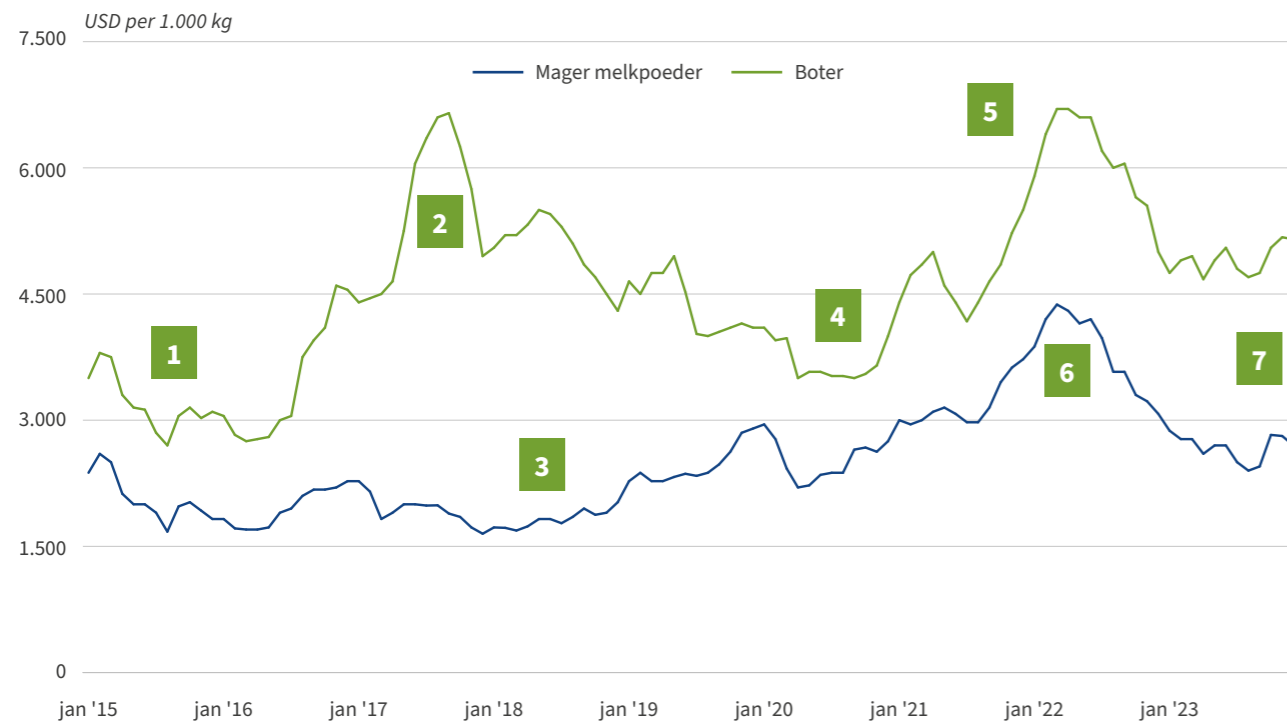

Bron: ZuivelNL

¹ Inclusief eieren, oliën en vetten.

ECONOMISCHE EN (GEO-)POLITIEKE GEBEURTENISSEN DIE DE MONDIALE ZUIVELMARKT HEBBEN BEÏNVLOED

Prijzen (FOB West-Europa)

1

De combinatie van:

- ineenstorting Chinese zuivelinvoer
 - Russische handelsblokkade
 - einde EU melkquotering
- brenkt zuivelprijzen naar zeer laag niveau.

2

- Rem op het melkaanbod brengt de markt weer in balans.
- Boterprijs piekt door herwaardering van boter als gezond en natuurlijk ingrediënt.

3

Prijs van mager melkpoeder staat jarenlang onder druk door de grote interventievoorraden in de EU.

4

COVID pandemie verstoort de economie en wereldwijde logistiek.

5

Economieën starten weer op:

- Kosten van energie en transport lopen op.
- Tekorten aan arbeid en onderdelen vertragen het opstarten.

6

Russische invasie van Oekraïne:

- Versnelt de stijging van energieprijzen.
- Leidt tot tekorten aan farm inputs.
- Jaagt een forse voedselprijzinflatie aan.

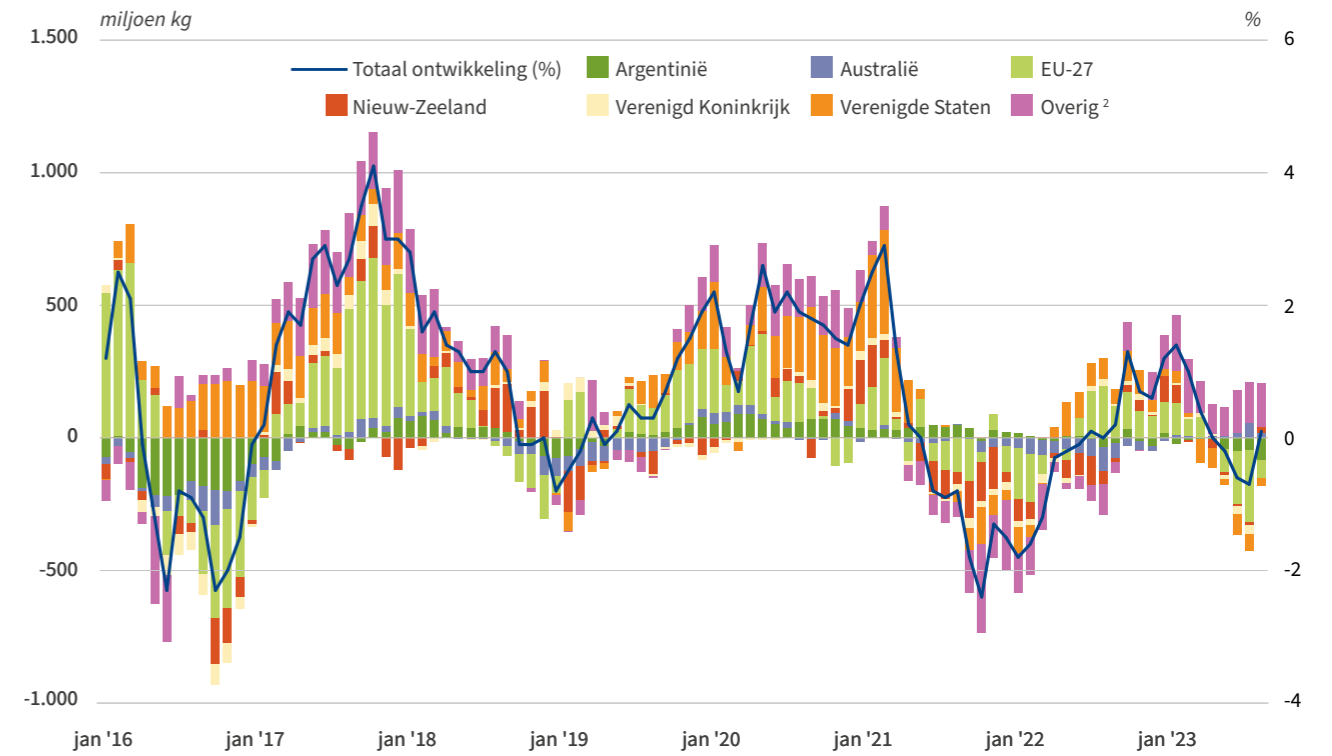
7

Gaza oorlog verstoort de wereldwijde logistiek door aanvallen op scheepvaart in de Rode Zee.

Bron: ZMB, ZuivelNL, diverse media

ONTWIKKELING MAANDELIJKSE MELKAANVOER VAN DE BELANGRIJKSTE MONDIALE ZUIVEL EXPORTERENDE LANDEN

Mutatie ten opzichte van dezelfde maand in het jaar daarvoor

² Overig: Brazilië, Canada, Chili, Turkije, Uruguay en Wit-Rusland.

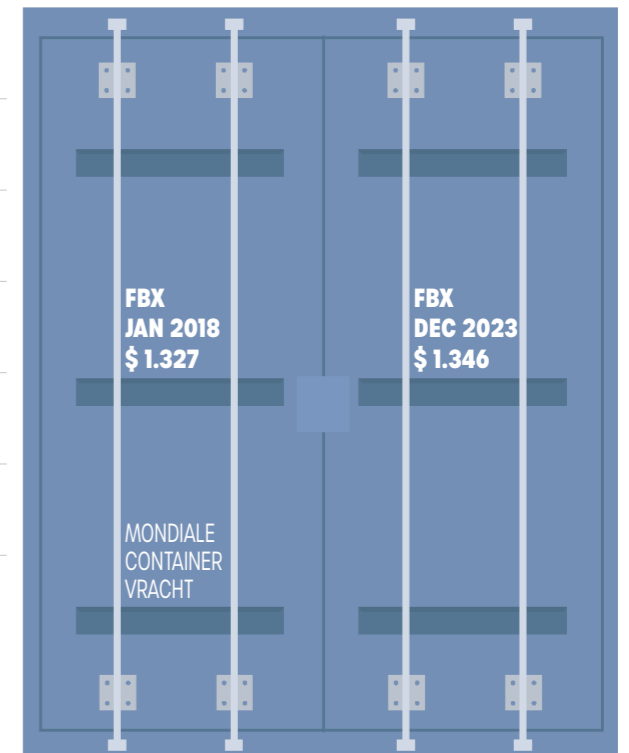
Bron: Eurostat, RVO, ZuivelNL, nationale statistieken

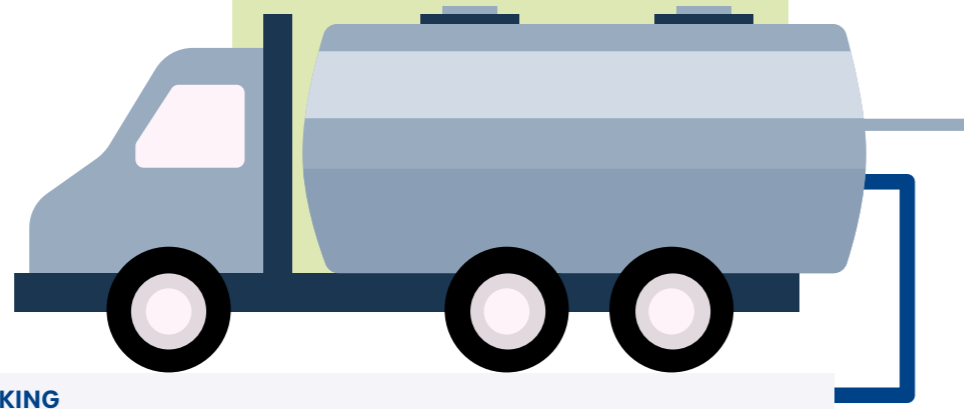
PRIJSONTWIKKELING MONDIALE CONTAINERVRACHT

Freightos Baltic Index (FBX): tarieven voor 40ft zeecontainers

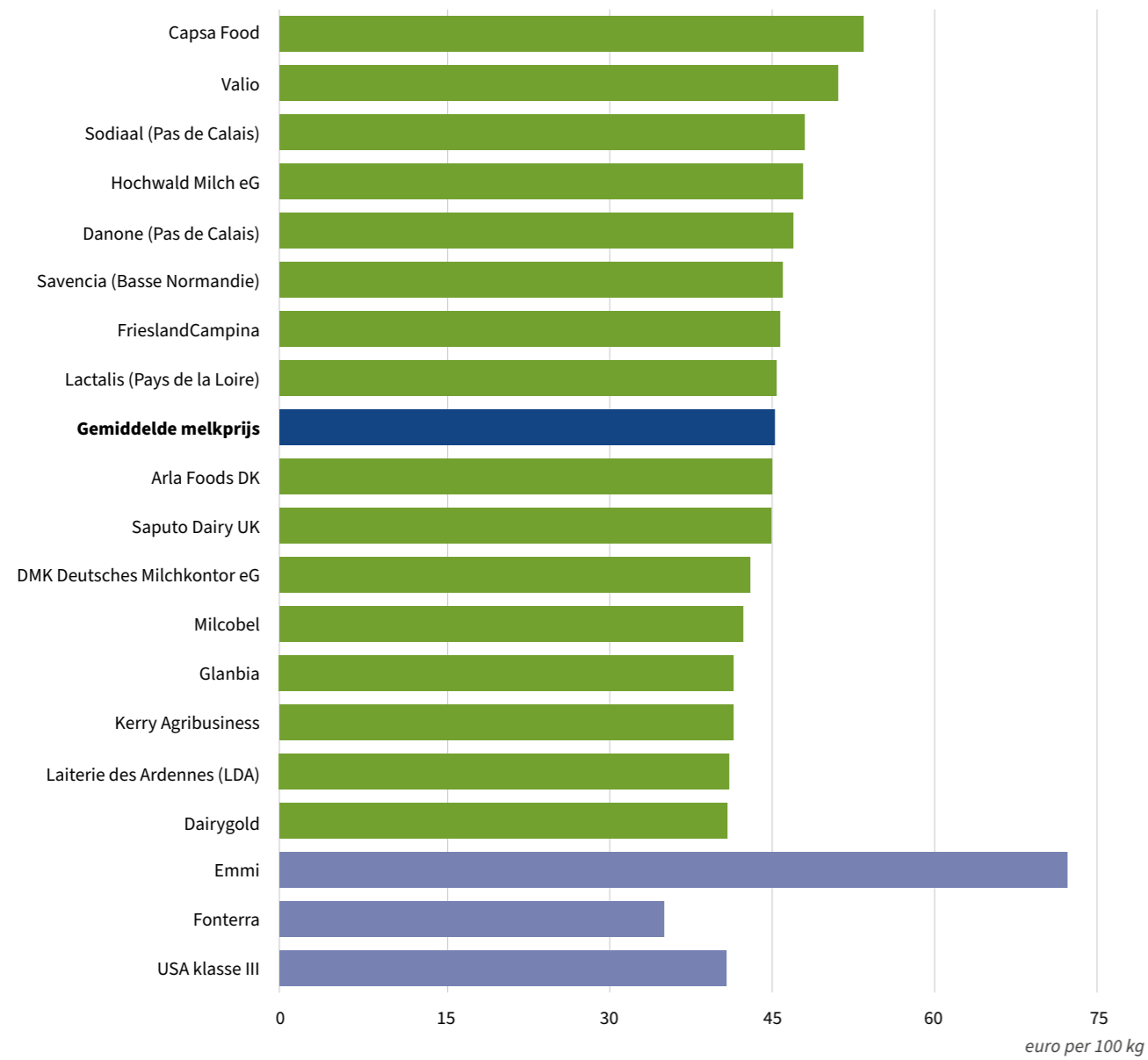
Bron: Freightos data

INTERNATIONALE MELKPRIJSVERGELIJKING

12-maands gemiddelde over januari-december 2023 (exclusief nabetalingen) ³

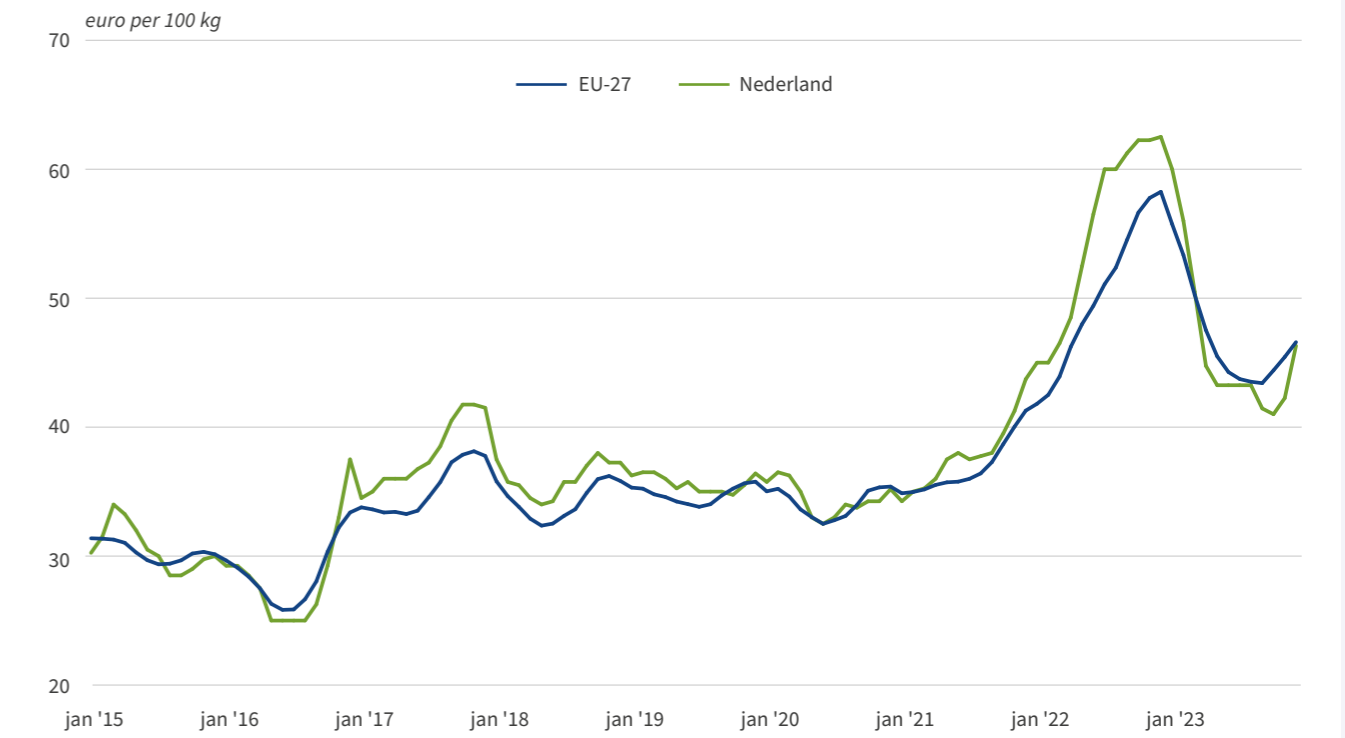

³ Prijzen voor standaard melk met 4,2% vet en 3,4% eiwit bij een jaarleverantie van 1.000.000 kg melk, kiemgetal 24.999 per ml en celgetal 249.999 per ml (exclusief BTW, exclusief nabetalingen).

Bron: European Dairy Farmers (EDF), ZuivelNL

MAANDELIJKE UITBETAALDE MELKPRIJS

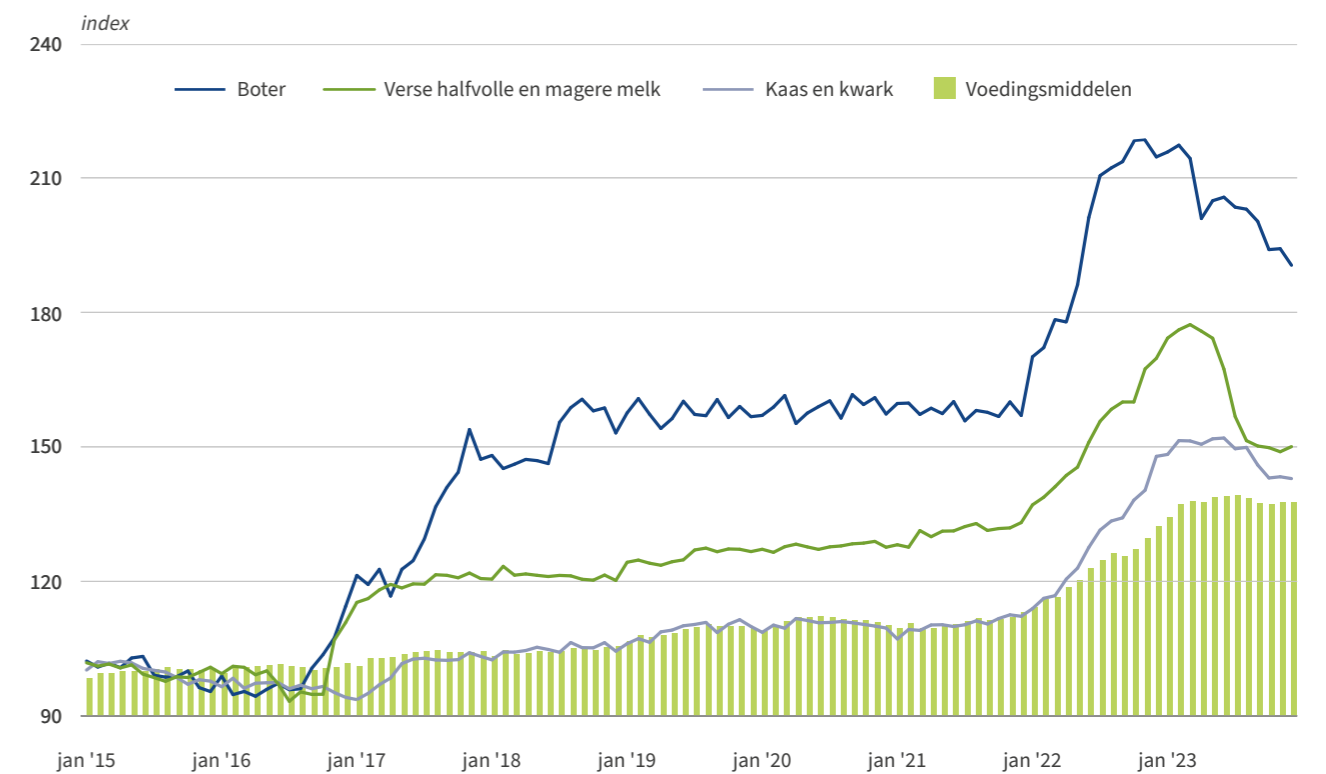
Nederland en de EU-27

Bron: Milk Market Observatory

ONTWIKKELING CONSUMENTENPRIJZEN

Index (2015 = 100)

Bron: CBS

BIJDRAGE ZUIVEL AAN NEDERLANDSE ECONOMIE

miljoen euro

	2015	2019	2020	2021	2022
Melkveehouderij	875	822	509	675	2.119
Zuivelverwerking	1.569	1.747	1.812	1.882	1.925
Distributie	1.432	819	766	887	963
Toelevering ⁴	3.727	4.087	4.204	4.433	4.814
Totaal zuivel	7.603	7.475	7.291	7.877	9.821
% BBP	1,1%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%
Agro & food overig (exclusief zuivel)	41.752	48.108	48.389	52.333	55.860
% BBP	6,1%	5,9%	6,1%	6,0%	5,8%
BBP totaal	685.179	812.900	796.360	870.704	958.583

⁴ Onder andere agrarische en financiële dienstverlening, nutsbedrijven en uitzendbureaus.

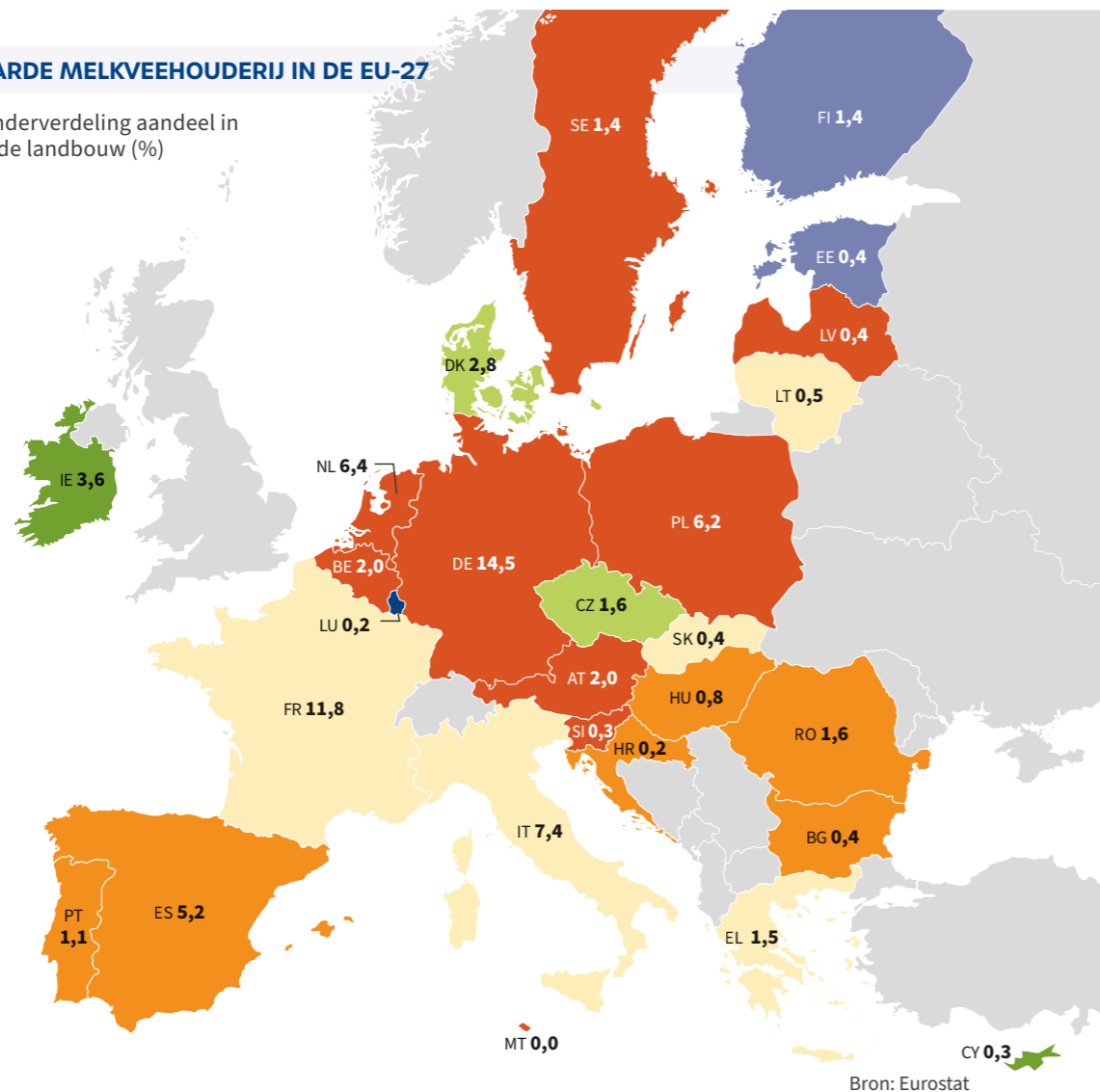
Bron: Wageningen University & Research

BRUTO PRODUCTIEWAARDE MELKVEEHOUDERIJ IN DE EU-27

Waarde (miljard euro) en onderverdeling aandeel in totale bruto productiewaarde landbouw (%)

% aandeel

- 35-40%
- 30-35%
- 25-30%
- 20-25%
- 15-20%
- 10-15%
- 5-10%

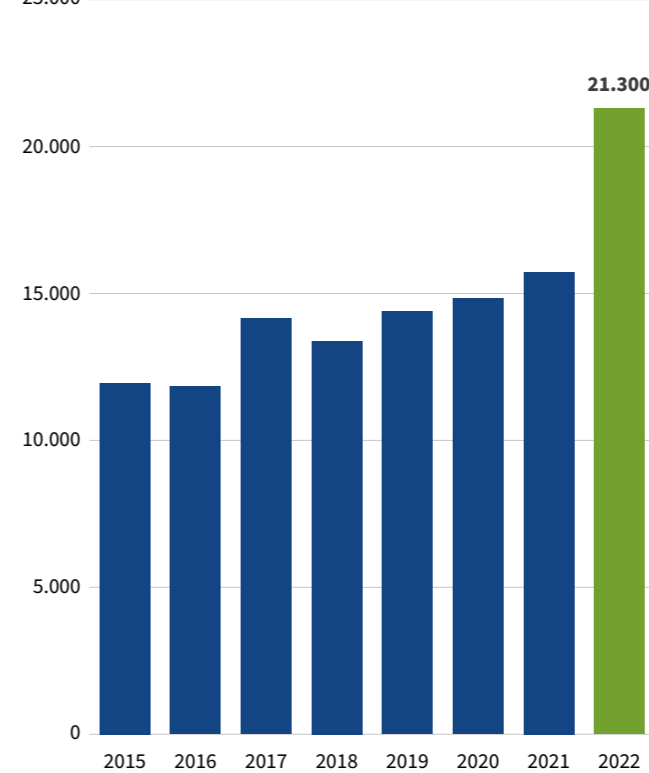

Bruto productiewaarde melkveehouderij in de EU-27: € 74,4 miljard, 14% aandeel in de totale productiewaarde van de landbouw.

Bron: Eurostat

NETTO-OMZET MELKVERWERKENDE INDUSTRIE NEDERLAND⁵

miljoen euro

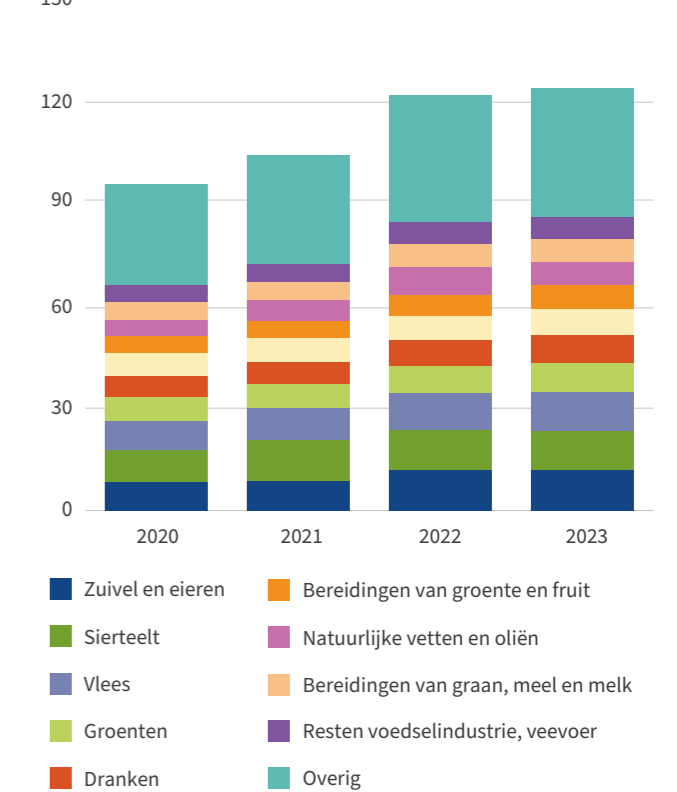

⁵ Inclusief productie roomijs en ander consumptie-ijs.

Bron: CBS

EXPORTWAARDE LANDBOUWPRODUCTEN NEDERLAND

miljard euro

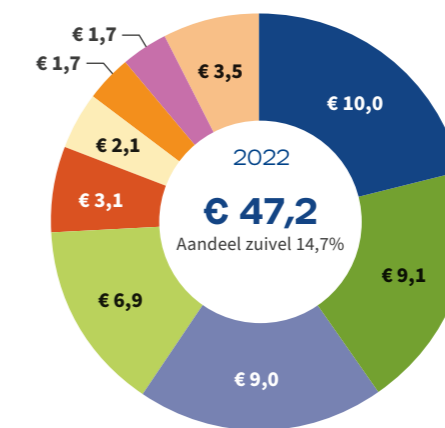
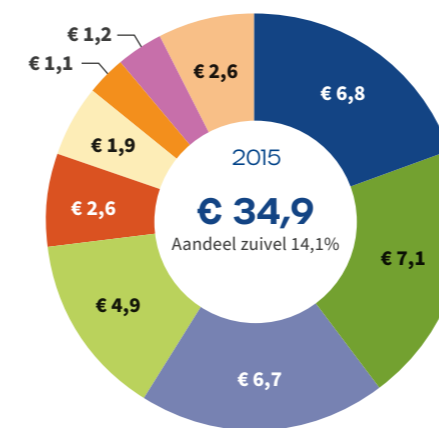

Bron: CBS, Wageningen University & Research

CONSUMPTIEVE BESTEDINGEN NEDERLANDSE HUISHOUDENS

Bestedingen aan voeding en niet-alcoholische dranken

miljard euro

Totale consumptieve bestedingen

miljard euro

2015
€ 310,8
Aandeel zuivel 1,6%

2022
€ 411,1
Aandeel zuivel 1,7%

Bron: CBS

Melkveehouderij

MELKPRODUCTIE

De Nederlandse melkproductie kwam in 2023 uit op een volume van circa 14,7 miljard kg. Ongeveer 96% daarvan wordt aan de Nederlandse zuivelfabrieken geleverd. De Nederlandse melkaanvoer steeg in 2023 met bijna 1% tot 14 miljard kg. In de eerste 7 maanden van 2023 nam de Nederlandse melkplas toe. Dit was een voortzetting van het sterke herstel, dat in juni 2022 werd ingezet, een effect van de hoge uitbetaalde melkprijzen in deze periode.

Na het vrijwel gelijk blijven in augustus, was vanaf september een neergaande beweging te zien. De afname was vooral gerelateerd aan de uitbraak van het blauwtongvirus in de tweede helft van het jaar, die bij veel besmette koeien zorgde voor een lagere melkgift.

Volgens het CBS telde Nederland begin april 2023 1,57 miljoen melk- en kalfkoeien, licht hoger dan in de 2 jaren daarvoor. De stijging van de melkproductie is zodoende grotendeels toe te schrijven aan de toename in de gemiddelde melkgift per koe. Deze bedroeg in 2023 naar schatting meer dan 9.300 kg, ruim 50 kg hoger dan in het jaar daarvoor (+0,6%).

SCHAALGROORTE

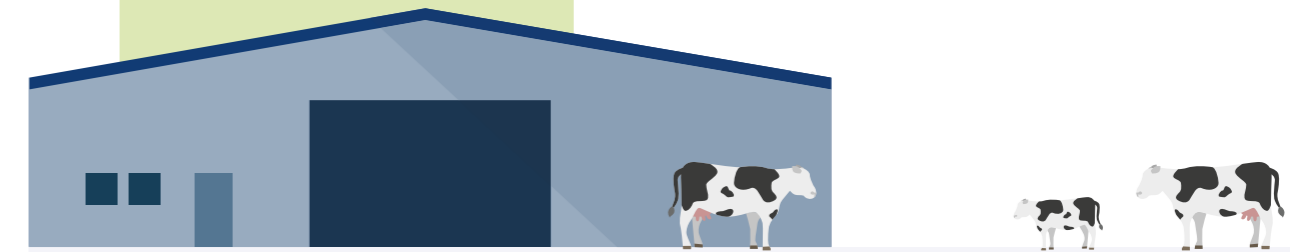
De structuurontwikkeling binnen de melkveehouderij kenmerkt zich al decennialang door een afnemend aantal melkveebedrijven. In de periode vanaf 2015 stopte jaarlijks gemiddeld 3% van de bedrijven. Door de fosfaatwetgeving lag het percentage bedrijven, dat in 2018 en 2019 stopte, wat hoger dan in de jaren net na het quotumtijdperk (einde melkquotering op 31 maart 2015).

Volgens het CBS nam in 2023 het aantal melkveehouders met 3,2% af tot 14.264. In de periode 2020 tot en met 2022 was sprake van een vergelijkbare daling. In de afgelopen jaren speelden de volgende factoren een rol bij de afweging om het bedrijf te beëindigen:

- Ongunstige margeontwikkelingen
- Onzekerheid rond de stikstofmaatregelen
- Afbouw van de derogatie

Het aantal melkveebedrijven met een grootte van minder dan 100 melk- en kalfkoeien neemt snel af. De daling van het totaal aantal melkveehouders is in de afgelopen 4 jaar volledig toe te rekenen aan de afname in deze grootteklasse. In 2023 was sprake van een krimp met ruim 7%, in het jaar daarvoor was dit zelfs meer dan 8%.

Het aantal melkveebedrijven groter dan 100 melk- en kalfkoeien neemt daarentegen toe. In 2022 en 2023 was in deze grootteklasse een stijging te zien van respectievelijk 3% en 2%. Hiermee kwam in 2023 het aandeel van de grotere melkveebedrijven uit op bijna 48% (2015: 33%). Een belangrijk deel van deze groei vond plaats in de categorie bedrijven met meer dan 200 melk- en kalfkoeien. Een gemiddeld Nederlands melkveebedrijf in 2023 hield 110 melk- en kalfkoeien (2022: 107).

MELKPRODUCTIE EN MELKVEESTAPEL

	2015	2020	2021	2022	2023
Melkproductie (miljoen kg)	13.886	14.550	14.217	14.534	14.650
Melk- en kalfkoeien (x 1.000)	1.622	1.593	1.571	1.571	1.574
Melkgift per koe (kg)	8.562	9.133	9.048	9.253	9.309

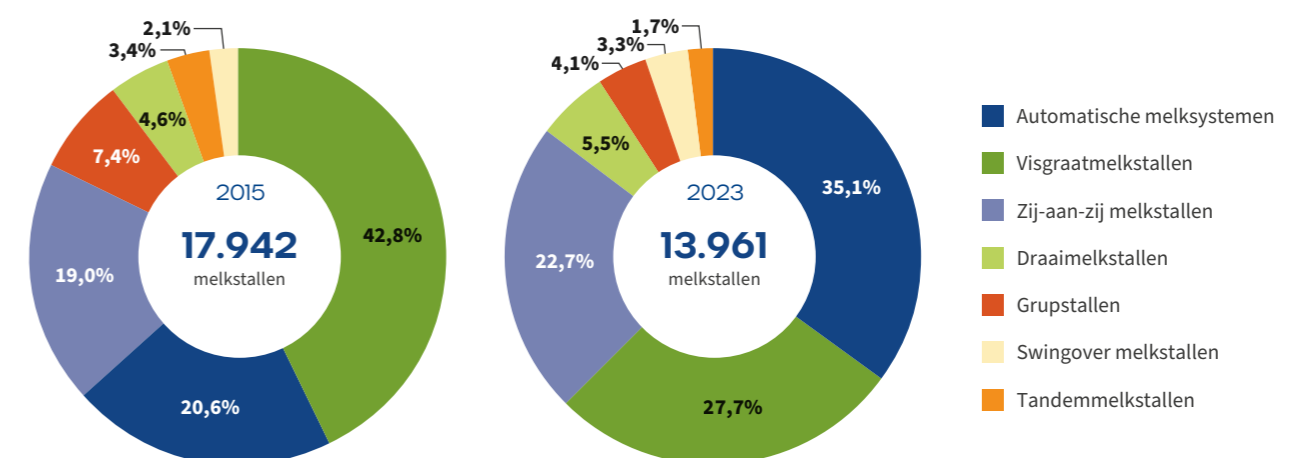
Bron: CBS, RVO, ZuivelNL

MELKVEEBEDRIJVEN, INDELING NAAR AANTAL MELK- EN KALFKOEIEN PER BEDRIJF

	2015	2020	2021	2022	2023
Minder dan 100 melk- en kalfkoeien	12.248	9.260	8.785	8.062	7.465
Percentage van totaal	67%	59%	58%	55%	52%
Tussen de 100 en 200 melk- en kalfkoeien	5.272	5.400	5.362	5.473	5.513
Percentage van totaal	29%	34%	35%	37%	39%
200 melk- en kalfkoeien en meer	745	1.071	1.104	1.194	1.286
Percentage van totaal	4%	7%	7%	8%	9%
Totaal	18.265	15.731	15.251	14.729	14.264

Bron: CBS

MELKVEEBEDRIJVEN, INDELING NAAR STALTYPE

Bron: Kwaliteitszorg Onderhoud Melkinstallaties (Qlip)

KENGETALLEN VAN DE MELKVEEHOUDERIJ PER PROVINCIE

- Oppervlakte grasland (km²)
- Oppervlakte snijmaïs (km²)
- Melk- en kalkkoeien (x 1.000)
- Melk- en kalkkoeien per km² grasland
- Melkveebedrijven
- % bedrijven met weidegang¹
- Aandeel in melkproductie 2023

NEDERLAND TOTAAL

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	9.563	8.682
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	2.242	1.806
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	1.622	1.574
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	170	181
Melkveebedrijven	18.265	14.264
% bedrijven met weidegang ¹	78	83

NOORD-HOLLAND 5,0%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	692	613
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	47	44
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	85	88
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	123	143
Melkveebedrijven	1.043	828
% bedrijven met weidegang ¹	94	97

FLEVOLAND 2,6%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	142	136
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	46	33
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	36	34
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	252	250
Melkveebedrijven	269	221
% bedrijven met weidegang ¹	34	48

OVERIJSEL 17,0%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	1.407	1.328
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	374	324
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	260	255
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	185	192
Melkveebedrijven	3.212	2.589
% bedrijven met weidegang ¹	77	85

UTRECHT 5,2%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	534	555
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	56	60
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	86	95
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	162	172
Melkveebedrijven	1.176	1.067
% bedrijven met weidegang ¹	88	93

GELDERLAND 15,5%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	1.561	1.410
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	410	332
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	243	229
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	156	163
Melkveebedrijven	3.131	2.348
% bedrijven met weidegang ¹	77	84

ZEELAND 1,5%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	175	148
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	55	48
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	22	23
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	126	158
Melkveebedrijven	229	187
% bedrijven met weidegang ¹	72	77

NOORD-BRABANT 13,8%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	941	815
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	593	422
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	232	208
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	247	255
Melkveebedrijven	2.449	1.771
% bedrijven met weidegang ¹	58	69

LIMBURG 3,0%

	2015	2023
Oppervlakte grasland (km ²)	291	250
Oppervlakte snijmaïs (km ²)	170	111
Melk- en kalkkoeien (x 1.000)	52	44
Melk- en kalkkoeien per km ² grasland	180	177
Melkveebedrijven	553	397
% bedrijven met weidegang ¹	72	75

¹ De bron bij de provinciale cijfers is CBS, waarbij het jaar 2023 betrekking heeft op het jaar 2022. De bron bij Nederland is Duurzame Zuivelketen (ZuivelNL).

Bron: CBS, CRV, ZuivelNL

KENGETALLEN MELKGEITENHOUDERIJ

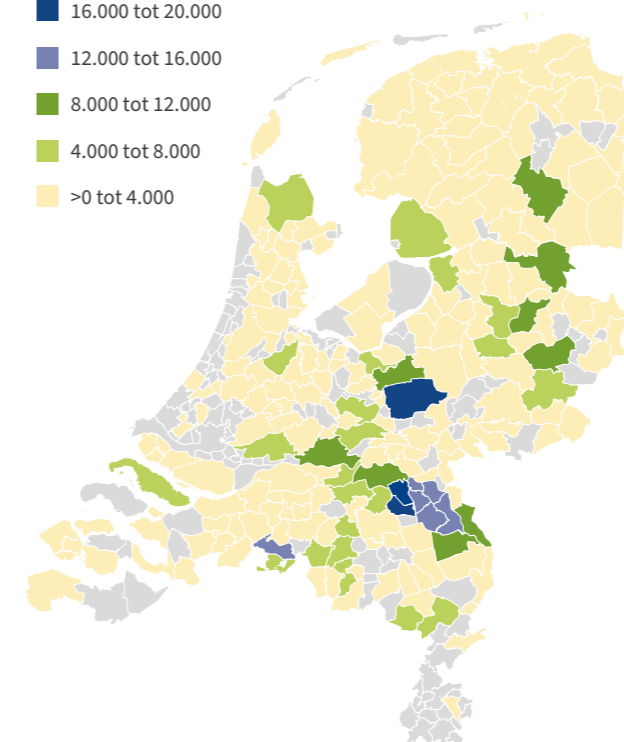
	2015	2020	2021	2022	2023
Bedrijven met melkgeiten	545	569	644	665	651
Waarvan met 500 of meer melkgeiten (%)	48%	57%	51%	50%	50%
Melkgeiten, totaal (x 1.000)	328	476	483	489	489
Melkgeiten, 7 maanden tot 1 jaar (x 1.000) ²	36	35	32	33	32
Melkgeiten, 1 jaar of ouder (x 1.000)	292	441	451	456	458
Geitenmelkproductie (miljoen kg)	261	407	418	445	--
Gemiddelde melkgift (kg) per geit	894	923	927	976	--
Melkverwerkende bedrijven	14	14	14	13	14

² Cijfer voor het jaar 2015 heeft betrekking op melkgeiten jonger dan 1 jaar.

Bron: CBS, NZGO, RVO, ZuivelNL

AANTAL MELKGEITEN PER GEMEENTE³

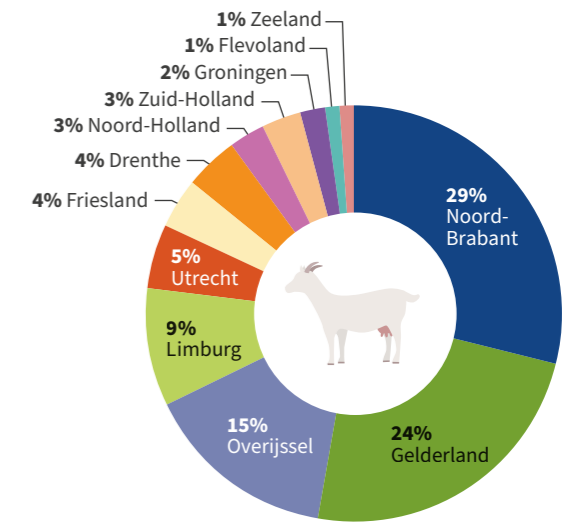
- 16.000 tot 20.000
- 12.000 tot 16.000
- 8.000 tot 12.000
- 4.000 tot 8.000
- >0 tot 4.000

³ Inclusief melkgeiten tussen 7 maanden tot 1 jaar.

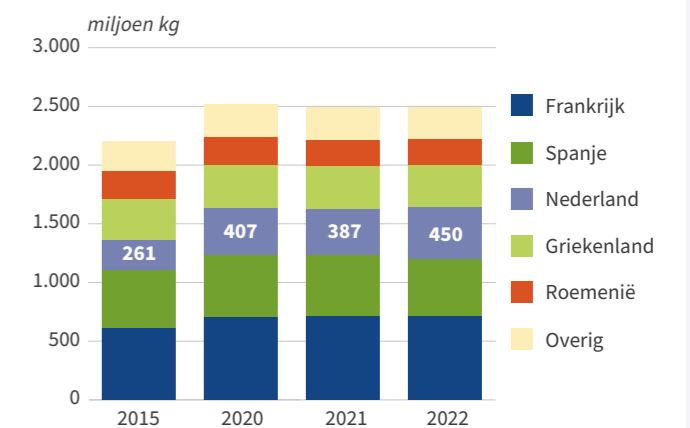
Bron: CBS

VERDELING MELKGEITEN OVER PROVINCIES

Bron: CBS

PRODUCTIE VAN GEITENMELK IN DE EU-27

Bron: Eurostat, RVO

Melkverwerking

MELKAANVOER

De melkaanvoer van de belangrijkste zuivel-exporterende landen is in 2023 met 0,2% licht toegenomen. In 2022 was nog sprake van een daling met 0,8%. Groei vond plaats in de eerste 7 maanden van 2023. Feitelijk was deze toename niet meer dan een gedeeltelijk herstel van verloren gegane volumes in dezelfde periode van 2022. Vanaf augustus 2023 stagneerde de internationale melkaanvoer echter en bleef de volumeontwikkeling stabiel tot licht negatief.

De melkaanvoer in de EU-27 bleef voor het tweede jaar op rij vrijwel stabiel (+0,1%). Binnen de EU waren grote verschillen te zien. Het meest in het oog springend was de sterke afname van de Ierse melkaanvoer (-4,2%), na jaren van groei. Deels was dit te wijten aan slechte weersomstandigheden, maar ook aan de lagere melkprijzen en de afbouw van de derogatie per januari 2024. Ook in Frankrijk was sprake van een stevige daling (-2,6%). Italië noteerde een vergelijkbare daling als in 2022 (-0,7%). Anderzijds realiseerden België (+3,3%), Duitsland (+1,4%), Nederland (+0,9%) en Polen (+1,9%) in 2023 een toename.

De Verenigde Staten lieten dezelfde ontwikkeling zien als de EU. Voor het tweede jaar op rij was sprake van een nagenoeg gelijkblijvende melkproductie. Na de toename in de eerste helft van het jaar, nam het volume vanaf juli af. Dit was met name het gevolg van een lager aantal melkkoeien en een tegenvallende melkgift per koe vanwege de extreem hete zomerperiode. De Argentijnse melkproductie heeft in 2023 ook veel hinder ondervonden van ongunstige weersomstandigheden. Hevige droogte zorgde voor een daling van de melkplas met 2%, waarbij vooral aan het einde van het jaar een stevige terugval was te zien.

Oceanië heeft zich in 2023 enigszins hersteld van de forse krimp in 2022. De Nieuw-Zeelandse melkaanvoer nam met 0,9% toe. Groei vond hoofdzakelijk plaats in de eerste 5 maanden van 2023. Daarna waren er overwegend lagere volumes te zien. Australië realiseerde in 2023 een kleine stijging van de melkproductie (+0,2%). Na ruim anderhalf jaar van

afnemende volumes volgde in mei de ommekeer. De toename in het verdere verloop van het jaar was dusdanig dat de afname over de eerste 4 maanden van 2023 kon worden weggewerkt.

MELKVERWERKING

De Nederlandse zuivelindustrie verwerkte in 2023 ongeveer 13,9 miljard kg melk, evenveel als in 2022. Circa 59% daarvan werd aangewend om kaas te maken. De kaasproductie steeg in 2023 met ruim 3% tot een volume van 977 duizend ton (inclusief kwark). Circa 60% hiervan betrof Goudse kaas. De productie van boter en boterolie daalde met 3%. Bij melkpoeder was vooral de afname van mager poeder opvallend groot (-19%). De productie van niet-mager melkpoeder was 3% lager dan in het jaar daarvoor. Ook werden minder consumptiemelk en -producten gemaakt (-3%).

STRUCTUUR

De Nederlandse zuivelindustrie bestond eind 2023 uit 26 ondernemingen met in totaal 53 productielocaties. 5 van deze ondernemingen zijn coöperaties, die de melk op 24 locaties verwerken. De netto-omzet van de zuivelindustrie (inclusief productie roomijs en ander consumptie-ijs) bedroeg in 2022 € 21,3 miljard, wat maar liefst 35% hoger was dan in 2021.

INDUSTRIËLE ZUIVELPRODUCTIE NEDERLAND

miljoen kg

	2022	2023 ¹	2023/2022
Melk afgeleverd aan fabrieken	13.876	14.000	0,9%
Voor verwerking beschikbare melk	13.890	13.900	0,1%
Consumptiemelk en -producten ²	1.007	973	-3,4%
Kaas (inclusief kwark)	945	977	3,4%
Boter en boterolie	201	195	-2,7%
Niet-mager melkpoeder ³	120	117	-3,1%
Mager melkpoeder	106	86	-18,9%

¹ Gebaseerd op de ontwikkeling van de maandcijfers.

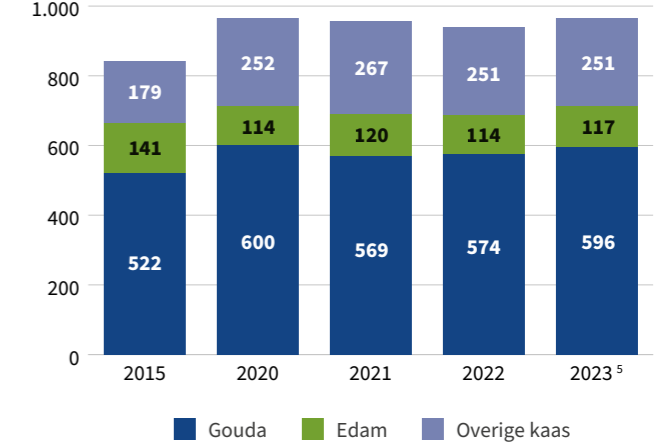
² Exclusief toevoegingen, inclusief room.

³ Schatting.

Bron: RVO, ZuivelNL

PRODUCTIE VAN FABRIEKSKAAS PER SOORT IN NEDERLAND⁴

miljoen kg

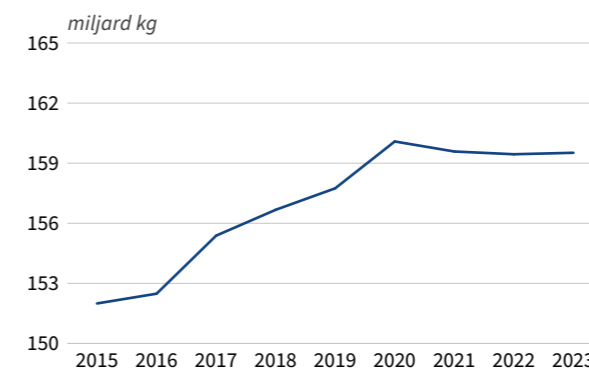
⁴ Exclusief kwark.

⁵ Schatting gebaseerd op de ontwikkeling van de maandcijfers productie, export en import.

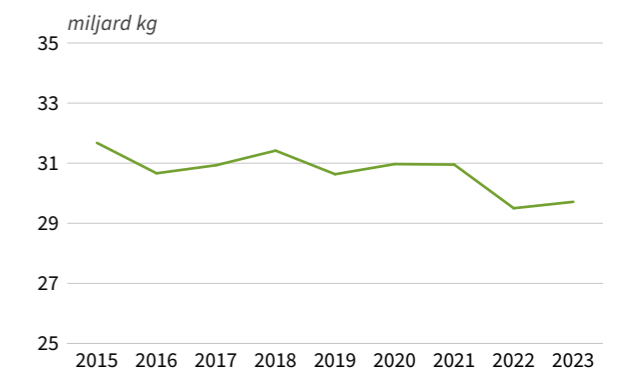
Bron: RVO, ZuivelNL

ONTWIKKELING MELKAANVOER, NAAR REGIO

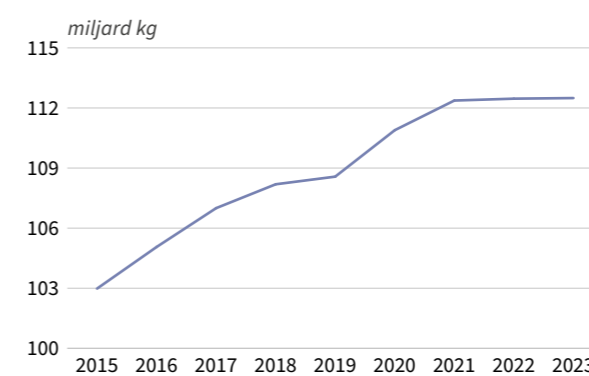
EU-27 en Verenigd Koninkrijk

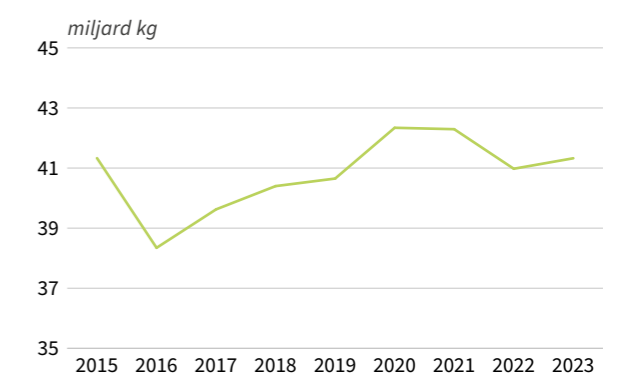
Oceanië⁶

Noord-Amerika⁷

Zuid-Amerika⁸

⁶ Australië en Nieuw-Zeeland.

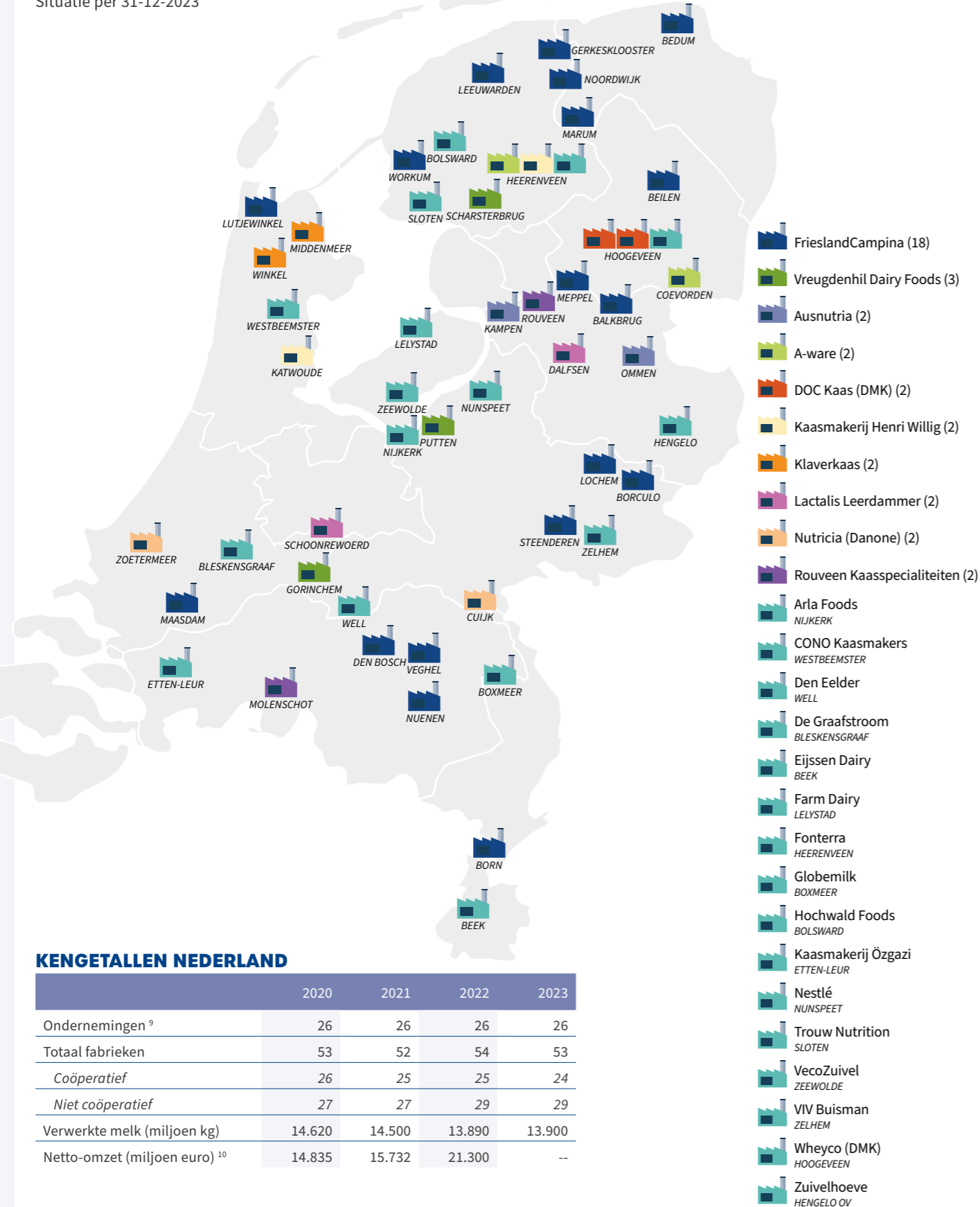
⁷ Canada en Verenigde Staten.

⁸ Argentinië, Brazilië, Chili en Uruguay.

Bron: Eurostat, RVO, ZuivelNL, nationale statistieken

GEOGRAFISCHE SPREIDING ZUIVELINDUSTRIE

Situatie per 31-12-2023

KENGETALLEN NEDERLAND

	2020	2021	2022	2023
Ondernemingen ⁹	26	26	26	26
Totaal fabrieken	53	52	54	53
Coöperatief	26	25	25	24
Niet coöperatief	27	27	29	29
Verwerkte melk (miljoen kg)	14.620	14.500	13.890	13.900
Netto-omzet (miljoen euro) ¹⁰	14.835	15.732	21.300	--

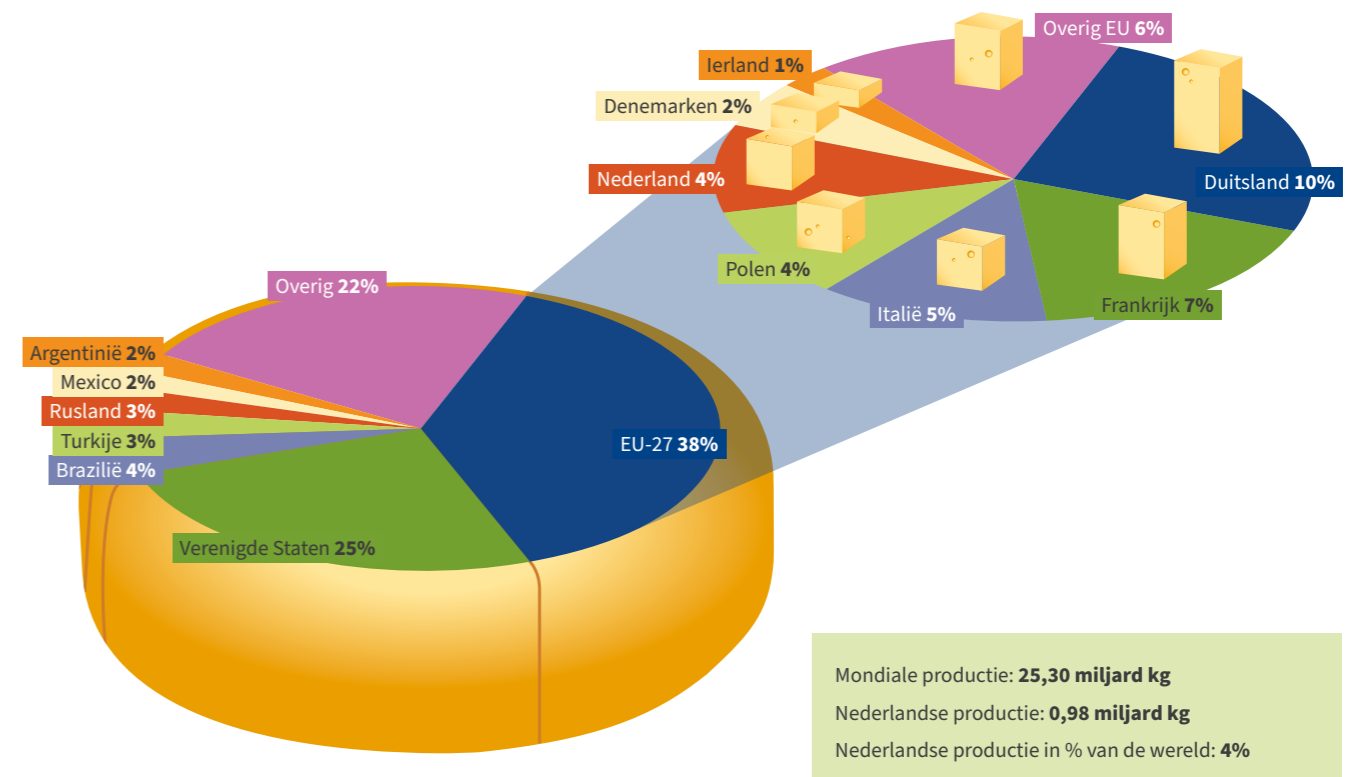
⁹ Die meer dan 10 miljoen kg (rauwe) melk, room en/of wei verwerken.

¹⁰ Inclusief productie roomijs en ander consumptie-ijs.

Bron: CBS, RVO, ZuivelNL

POSITIE NEDERLANDSE KAASPRODUCTIE IN DE WERELD 2023

Productie van (fabrieks)kaas uit koemelk

Bron: Eurostat, FAO, IDF, RVO, USDA, ZMB, ZuivelNL, nationale statistieken

TOP-10 GROOTSTE ZUIVELCONCERNS

Omzet in 2022 + fusies en acquisities tussen 1 januari en 30 juni 2023

Rank	Concern	Land	Omzet	
			miljard US dollar	miljard euro
1	Lactalis	Frankrijk	28,6 ¹¹	27,2 ¹¹
2	Dairy Farmers of America	Verenigde Staten	24,5	23,3
3	Nestlé	Zwitserland	23,3 ¹¹	22,1 ¹¹
4	Danone	Frankrijk	21,2 ¹¹	20,1 ¹¹
5	Yili	China	18,3 ¹¹	17,3 ¹¹
6	Arla Foods	Denemarken/Zweden	14,5	13,8
7	FrieslandCampina	Nederland	14,4 ¹¹	13,7 ¹¹
8	Mengniu	China	14,4 ¹¹	13,7 ¹¹
9	Fonterra	Nieuw-Zeeland	14,2 ¹¹	13,4 ¹¹
10	Saputo	Canada	13,7	13,0

¹¹ Schatting.

Bron: Rabobank

Duurzaamheid

DUURZAME ZUIVELKETEN

Duurzame Zuivelketen is een themagroep van ZuivelNL waarin de leden melkveehouders-organisaties Dutch Dairy Board, LTO Nederland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond en partner Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt en de 13 zuivelondernemingen verenigd in de Nederlandse Zuivel Organisatie, samen aan de verdere verduurzaming van de Nederlandse zuivelketen werken.

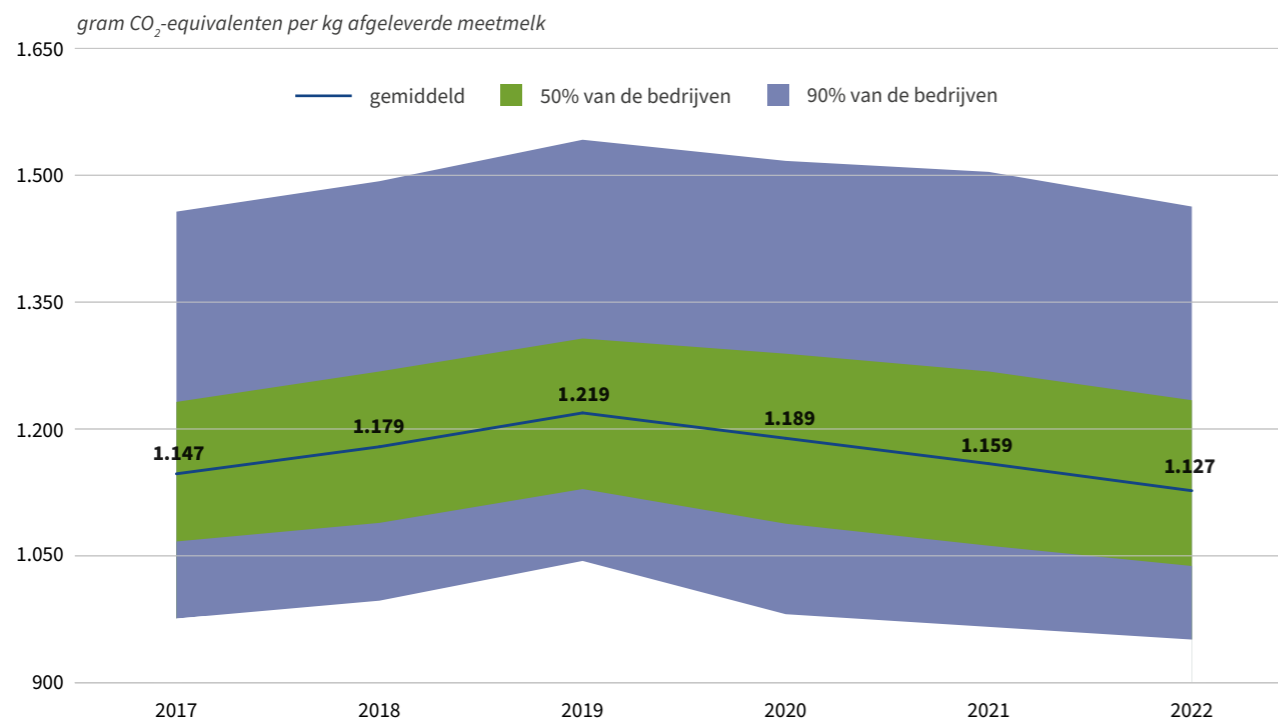
In 2023 is een begin gemaakt met herijking van de thema's van de Duurzame Zuivelketen:

- Klimaatverantwoorde zuivelsector
- Continu verbeteren diergezondheid en dierenwelzijn
- Behoud weidegang
- Behoud biodiversiteit

- Verdienmodellen
- Grondgebonden melkveehouderij
- Veiligheid op het boeren erf

Wageningen Economic Research stelt jaarlijks rapportages op om de voortgang rond realisatie van de sectordoelen te monitoren. Dit kan leiden tot een aanscherping van de duurzaamheidsprogramma's. Sinds 2022 is de opzet van de jaarlijkse Sectorrapportage herzien en wordt per thema gerapporteerd in deelrapportages.

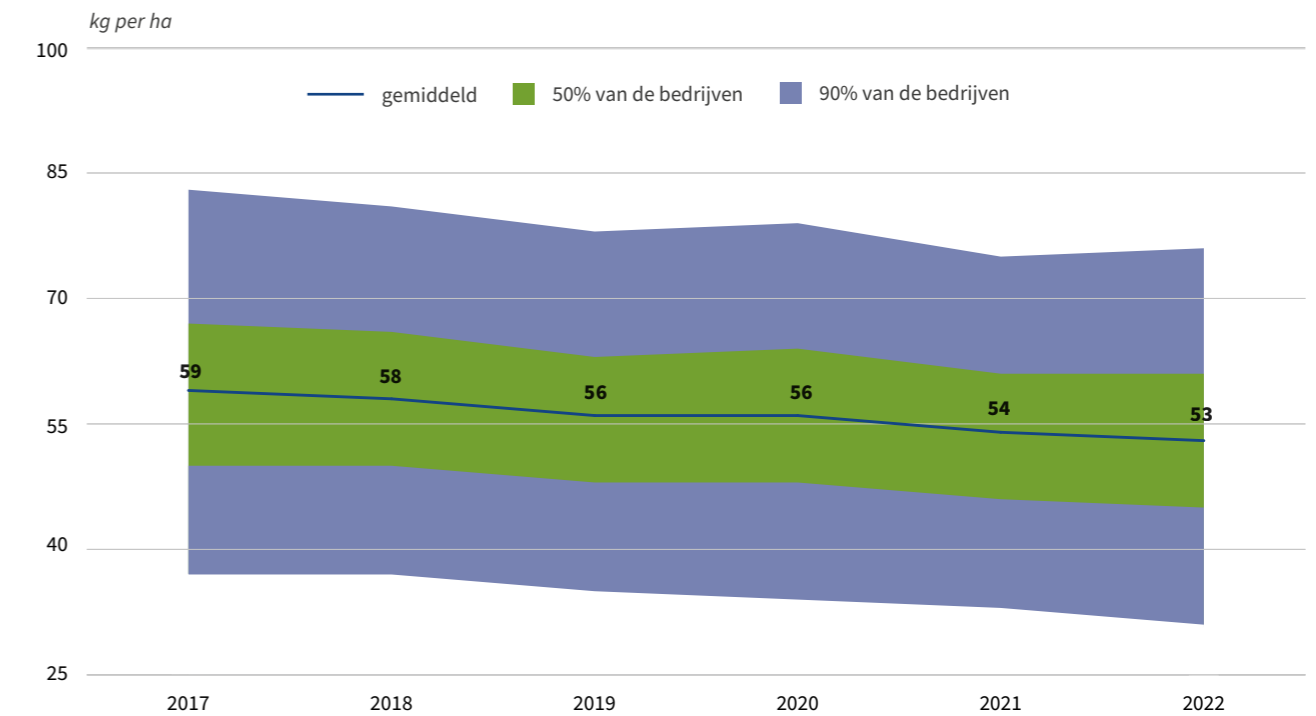
UITSTOOT VAN BROEIKASGASSEN ¹

¹ Broeikasgassen = gassen in de atmosfeer van de aarde met het vermogen om warmtestraling te absorberen en geleidelijk in alle richtingen weer af te geven. Hierdoor dragen ze bij aan het vasthouden van warmte in de atmosfeer en daarmee aan het verhogen en in stand houden van de evenwichtstemperatuur. Dit wordt het broeikaseffect genoemd.

Bron: invoerdata KringloopWijzer (ZuivelNL) en model KringloopWijzer versie 2022.09

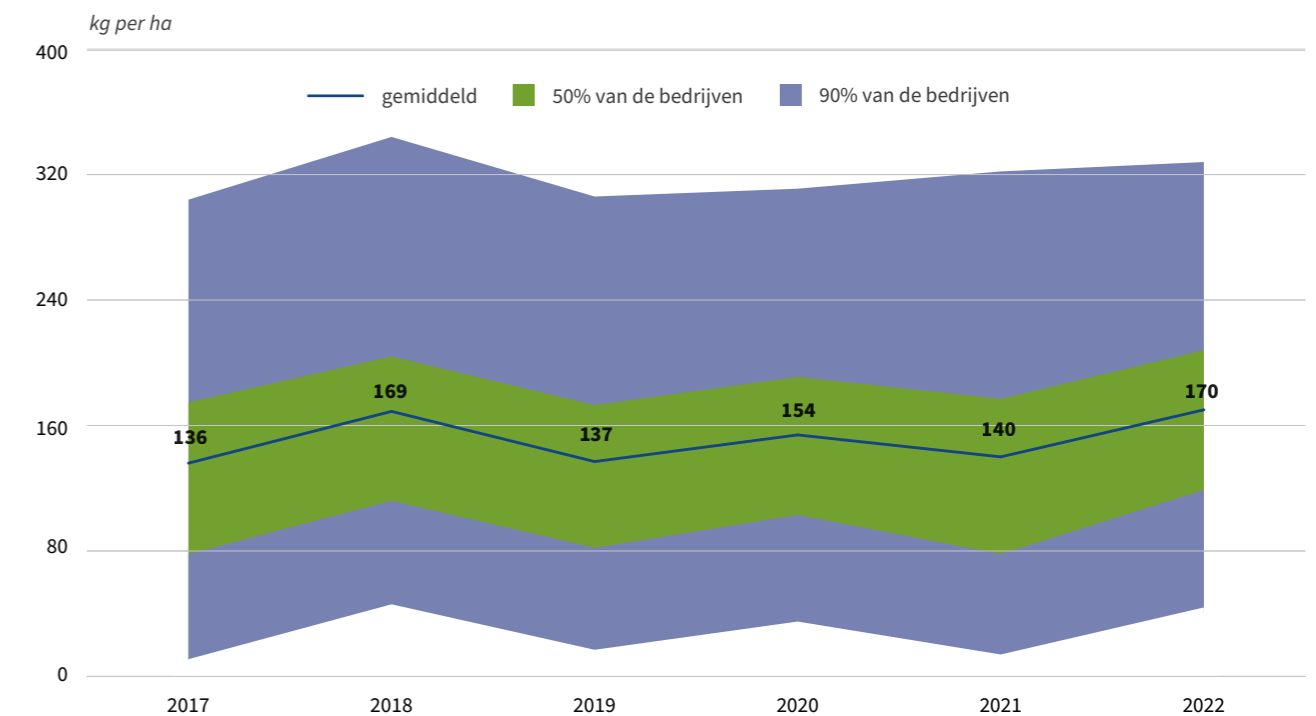
AMMONIAKEMISSION ²

² Ammoniak = een stikstofverbinding, gekoppeld aan waterstof (NH₃). Het is een ongewenste gasvormige emissie. De stikstof uit het rantsoen die niet benut wordt, kan ammoniak vormen.

Bron: invoerdata KringloopWijzer (ZuivelNL) en model KringloopWijzer versie 2022.09

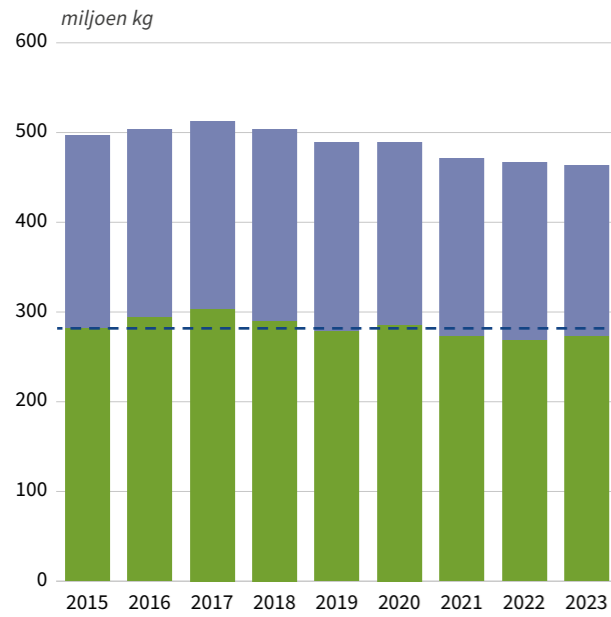
ONTWIKKELING VAN HET N-BODEMOVERSCHOT ³

³ N-Bodemoverschot = de hoeveelheid stikstof die voor bemesting gebruikt kan worden (organische mest, weidemest, kunstmest, compost, depositie, mineralisatie, vlinderbloemigen) minus de hoeveelheid stikstof die van het land geoogst wordt.

Bron: invoerdata KringloopWijzer (ZuivelNL) en model KringloopWijzer versie 2022.09

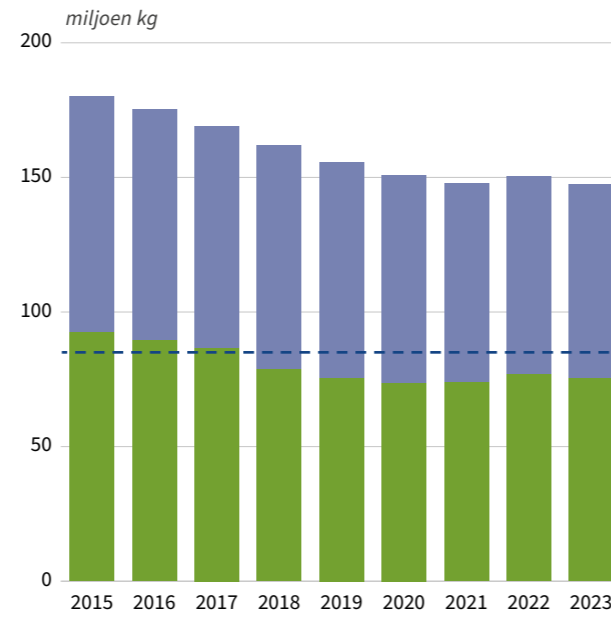
STIKSTOFPRODUCTIE IN DIERLIJKE MEST

--- Sectorplafond melkveehouderij 281,8 miljoen kg

Melkveehouderij
Overig

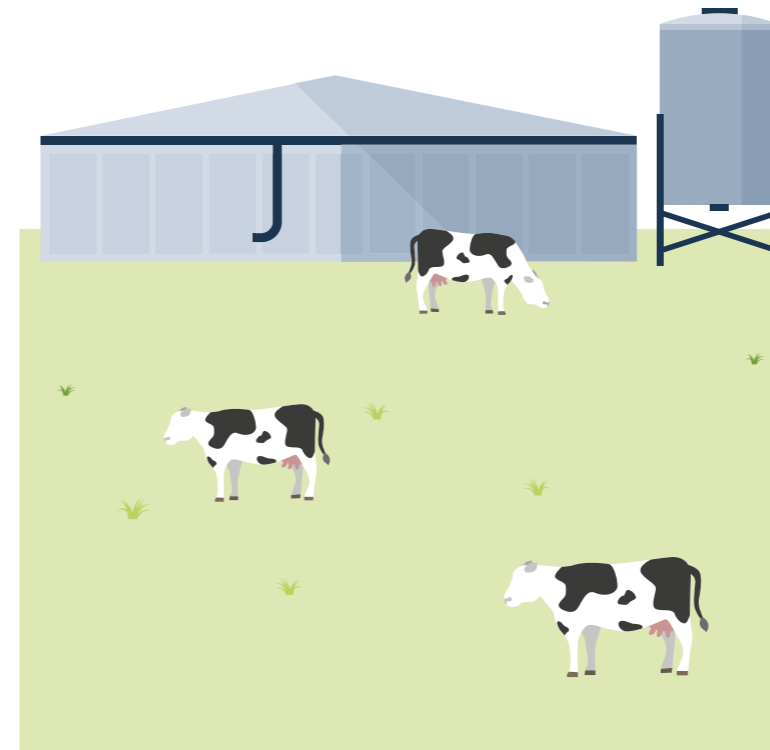
FOSFAATPRODUCTIE IN DIERLIJKE MEST

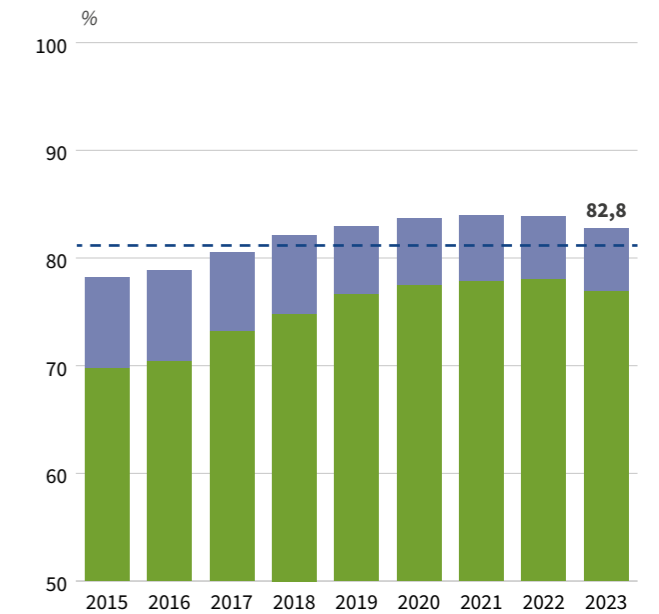
--- Sectorplafond melkveehouderij 84,9 miljoen kg

Melkveehouderij
Overig

Bron: CBS

WEIDEGANG

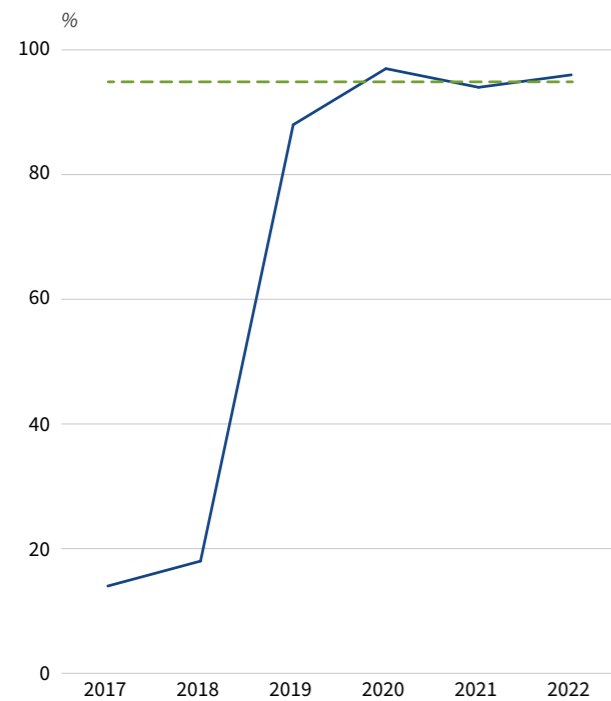
--- Doelstelling 81,2%

Volledige weidegang⁵
Deelweidegang

⁵ Bij volledige weidegang lopen de melkgevende koeien op jaarbasis gedurende ten minste 120 dagen en ten minste 6 uur per dag buiten.

Bron: Duurzame Zuivelketen (ZuivelNL), ZuivelNL

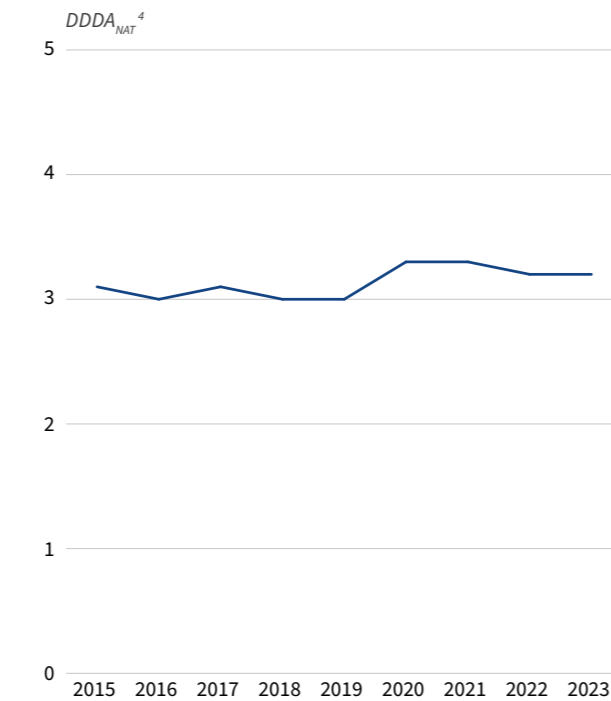
AANDEEL BEDRIJVEN MET MELKKOEIEN DAT HET KOEKOMPASS MET WELZIJNSMONITOR HEEFT TOEGEPAST

--- Doel 2020: 95%

Bron: Stichting Zuivelplatform

ONTWIKKELING GEMIDDELDE ANTIBIOTICAGEBRUIK MELKVEEBEDRIJVEN VOLGENS SDA (AUTORITEIT DIERGENEESMIDDELEN)

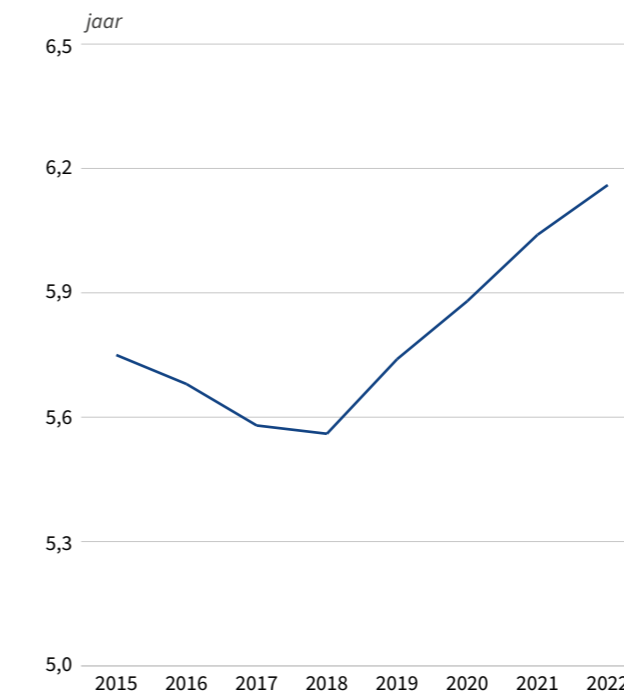

⁴ DDDA_{NAT} (Defined Daily Dose Animal, National: gebruik van antibiotica op nationaal niveau).

Bron: Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa)

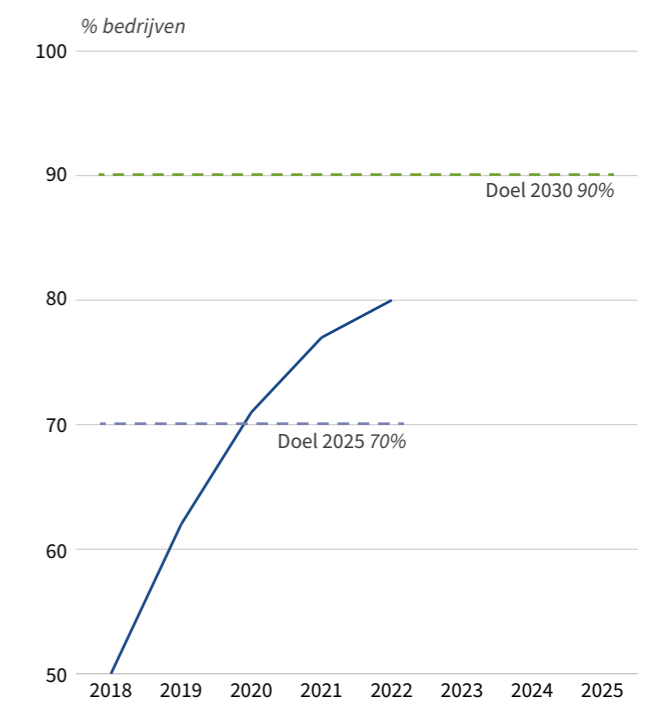
LEVENSDUUR VAN MELKKOEIEN

Gemiddelde leeftijd bij afvoer

Bron: Duurzame Zuivelketen (ZuivelNL)

AANDEEL BEDRIJVEN MET LEVENSDUUR OP OF BOVEN HET SECTORGEMIDDELDE VAN 2018

Bron: Duurzame Zuivelketen (ZuivelNL)

UITVOER

De Nederlandse uitvoerwaarde van zuivel bedroeg in 2023 € 10,34 miljard, ruim 4% lager dan in 2022. Dit kwam hoofdzakelijk door de sterk gedaalde marktprijzen, terwijl de meeste productgroepen (m.u.v. niet-mager melkpoeder en weiprodukten) volumegroei lieten zien. Grootste waardedaling vond plaats bij de export van weiprodukten (-24%), mager melkpoeder (-21%), niet-mager melkpoeder (-16%) en boter en boterolie (-5%). De exportwaarde van kaas (+1%) en gecondenseerde melk (+7%) nam daarentegen wel toe. Deze toename bij kaas was mogelijk dankzij de aanzienlijke toename van het exportvolume.

De EU is van oudsher met afstand de belangrijkste afzetregio voor Nederlandse zuivelproducten. In 2023 vertegenwoordigden de leveringen aan de EU-lidstaten een waarde van bijna € 7,6 miljard, ruim 73% van de totale uitvoerwaarde. Als ook rekening gehouden wordt met de overige Europese landen, dan is dit aandeel zelfs 77%. Alleen al de buurlanden België en Duitsland, samen met Frankrijk, waren goed voor een waarde van € 5,4 miljard. Dit is meer dan 52% van de totale Nederlandse zuivelexport.

Nederland is één van de meest actieve EU-lidstaten op de wereldmarkt. Het Nederlandse aandeel in de wereldhandel, die in 2023 zo'n 92,0 miljard kg melkequivalenten bedroeg, was 4,3%. Belangrijkste 3 exportbestemmingen buiten de EU zijn China (inclusief Hong Kong), het Verenigd Koninkrijk en Zuid-Korea, alle 3 goed voor een aandeel van 2% in het totaal.

Kaas is traditioneel het belangrijkste zuivelproduct dat wordt geëxporteerd. In 2023 was kaas goed voor bijna de helft van de totale Nederlandse uitvoerwaarde van zuivel. Het uitvoervolume van kaas bedroeg dat jaar 1,03 miljard kg, een stijging van 7% ten opzichte van 2022. De export van Nederlandse kaastypes (Edam, Gouda en Maasdam) herstelde sterk in 2023 (+28 duizend ton), na 2 jaar forse krimp.

De Nederlandse uitvoer van Mozzarella nam ook aanzienlijk toe (+33%). Hiermee werd, na een kleine daling in 2022, de weg van sterke stijging voortgezet.

De extra verhandelde kaas was hoofdzakelijk bestemd voor de markten in de EU-27 (+9%). Met name Italië en Spanje waren opvallende groeimarkten. De export naar derde landen (landen buiten de EU) daalde per saldo licht (-0,4%). De afzet richting Afrika (-9%), Azië (-6%) en overig Europa (-7%) nam fors af. De export naar Zuid-Amerika steeg significant (+133%), dankzij de verdrievoudiging van de uitvoer naar Chili (+8 duizend ton).

INVOER

Naast exporteur is Nederland een belangrijke importeur van zuivel uit andere EU-lidstaten. Belangrijkste herkomstlanden zijn Duitsland, België en Ierland, welke verantwoordelijk zijn voor twee derde van de totale invoerwaarde. Circa 4% van de zuivelinvoer komt van buiten de EU, waarvan het grootste deel afkomstig is uit het Verenigd Koninkrijk en Nieuw-Zeeland.

De invoerwaarde van zuivel daalde sterk in 2023 (-8%), uitkomend op € 5,0 miljard. Alleen bij kaas nam de importwaarde toe, wat kwam door de forse stijging van het ingevoerde volume. De importwaarde van alle andere productgroepen daalde sterk. De waardedaling bij boter en boterolie en mager melkpoeder kon nog wat worden getemperd door volumegroei. Het Nederlands zuivelhandelsoverschot bedroeg in 2023 € 5,3 miljard, even hoog als in 2022.

HANDELSBALANS 2023

POSITIEF SALDO HANDELSBALANS:

miljard euro

Totaal (alle producten)	87,2
Landbouwproducten	39,9
<i>waarvan zuivelproducten¹</i>	5,3
- waarvan met EU-lidstaten	2,7

INVOER

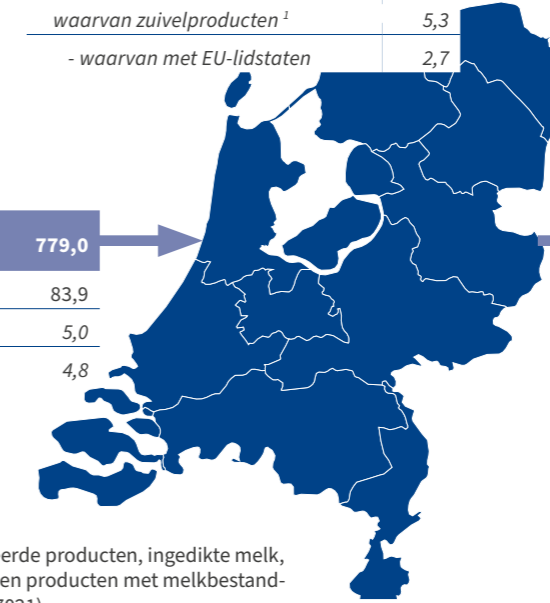
miljard euro

Totaal (alle producten)	779,0
Landbouwproducten	83,9
<i>waarvan zuivelproducten¹</i>	5,0
- waarvan uit EU-lidstaten	4,8

UITVOER

miljard euro

Totaal (alle producten)	866,2
Landbouwproducten	123,8
<i>waarvan zuivelproducten¹</i>	10,3
- waarvan naar EU-lidstaten	7,6

¹ Kaas, boter en boterolie, gefermenteerde producten, ingedikte melk, melk en room, wei en weiprodukten en producten met melkbestanddelen (HS-codes 0401 t/m 0406 en 17021).

Bron: CBS, Eurostat, ZuivelNL

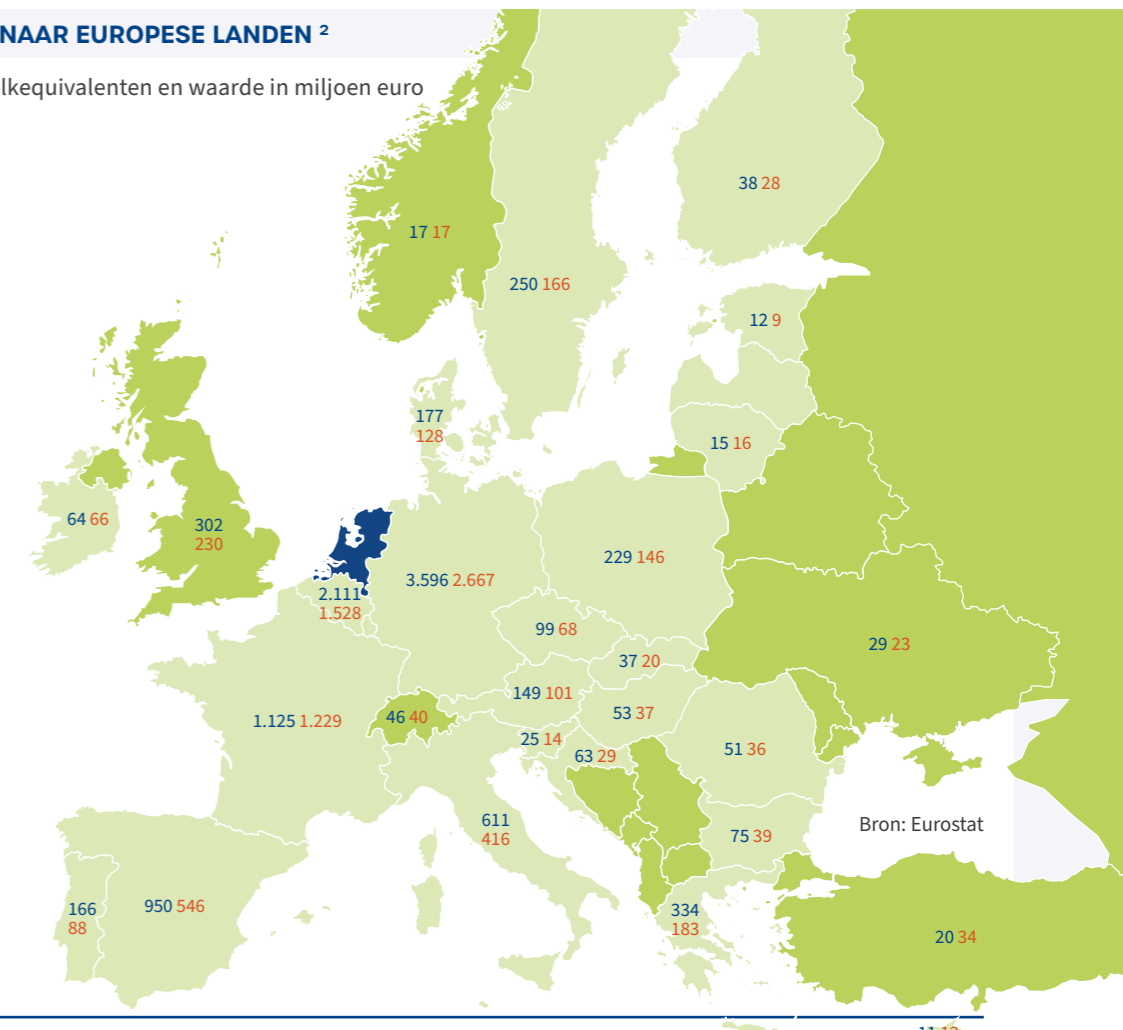
NEDERLANDSE UITVOER NAAR EUROPESE LANDEN²

Hoeveelheid in miljoen kg melkequivalenten en waarde in miljoen euro

Totaal

EU-27	10.263
	7.590
Overig Europa	449
	376
Derde landen ³	3.521
	2.377

miljoen kg melkequivalent
miljoen euro

² Export groter dan 10 miljoen kg melkequivalenten.

³ Exclusief overig Europa.

Bron: Eurostat

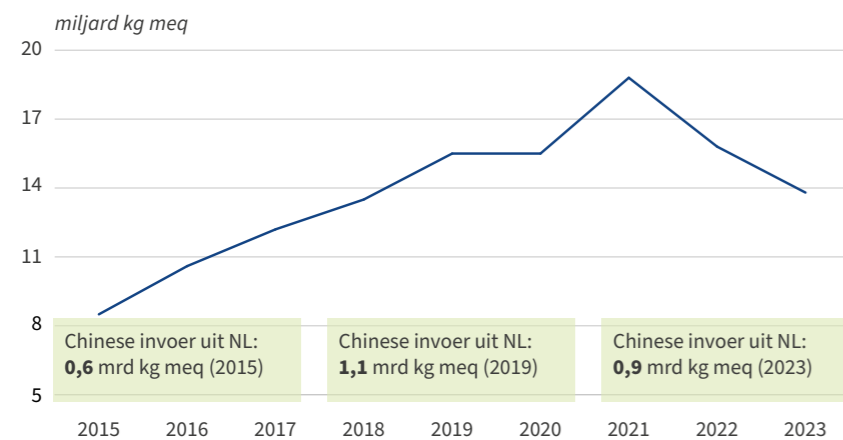
NEDERLANDSE UITVOER VAN EDAM, GOUDA, MAASDAM EN MOZZARELLA

Bron: Eurostat

CHINESE ⁴ INVOER VAN ZUIVEL ⁵

Uitgedrukt in melkequivalenten (meq)

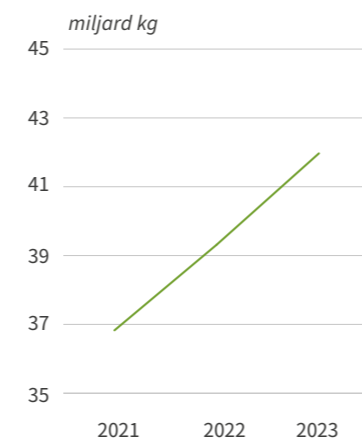

⁴ Inclusief Hong Kong.

⁵ Kaas, boter en boterolie, gefermenteerde producten, ingedikte melk, melk en room, wei en weiprodukten, kindervoeding, caseïne en caseïnaten en producten met melkbestanddelen (HS-codes 0401 t/m 0406, 17021, 190110 en 3501).

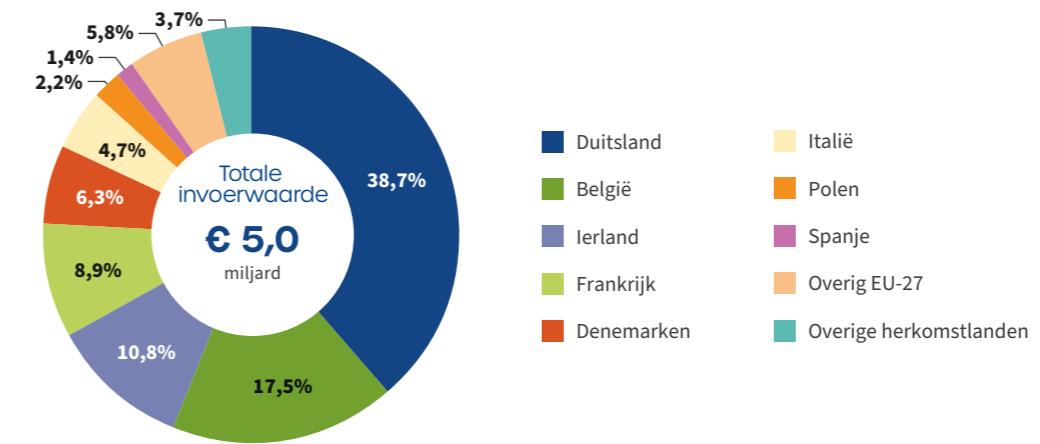
Bron: ZuivelNL, nationale statistieken

MELKPRODUCTIE CHINA

Bron: IDF, USDA

HERKOMSTLANDEN NEDERLANDSE INVOER

Bron: Eurostat

NEDERLANDSE INVOER UIT BELGIË, DENEMARKEN, DUITSLAND, FRANKRIJK EN IERLAND

IERLAND

Product	Volume (miljoen kg)	Waarde (miljoen euro)
Kaas	50	208
Boter en boterolie	42	186
Melkpoeder	45	109
Melk en room	6	3
Overig ⁶	- ⁷	37
Totaal	- ⁷	543

DENEMARKEN

Product	Volume (miljoen kg)	Waarde (miljoen euro)
Kaas	46	170
Boter en boterolie	19	83
Melkpoeder	6	14
Melk en room	4	3
Overig ⁶	- ⁷	47
Totaal	- ⁷	317

BELGIË

Product	Volume (miljoen kg)	Waarde (miljoen euro)
Kaas	63	312
Boter en boterolie	18	92
Melkpoeder	20	45
Melk en room	305	286
Overig ⁶	- ⁷	148
Totaal	- ⁷	883

DUITSLAND

Product	Volume (miljoen kg)	Waarde (miljoen euro)
Kaas	187	699
Boter en boterolie	58	216
Melkpoeder	63	153
Melk en room	727	438
Overig ⁶	- ⁷	443
Totaal	- ⁷	1.950

FRANKRIJK

Product	Volume (miljoen kg)	Waarde (miljoen euro)
Kaas	62	166
Boter en boterolie	7	34
Melkpoeder	46	100
Melk en room	5	5
Overig ⁶	- ⁷	144
Totaal	- ⁷	449

⁶ Gecondenseerde melk, gefermenteerde melkproducten, melk en room, wei en weiprodukten en producten met melkbestanddelen.

⁷ Optelling niet mogelijk vanwege diversiteit in producten.

Bron: Eurostat, ZuivelNL

Consumptie

Nederland heeft een lange traditie van zuivelconsumptie. Melk, kaas, yoghurt en zuiveldesserts zijn voor veel Nederlanders een vast onderdeel van hun dagelijkse voeding. Halfvolle en magere melk, yoghurt en 20+ en 30+ kaas staan in de Schijf van Vijf, het nationale voorlichtingsmodel van het Voedingscentrum over een gezonde, veilige en meer duurzame voedselkeuze.

Met de Voedselconsumptiepeiling (VCP) brengt het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) het voedingspatroon van ongeveer 3.500 kinderen en volwassenen in kaart. De VCP geeft inzicht over wat, waar en wanneer Nederlanders eten en drinken en koppelt dit aan de richtlijnen van de Gezondheidsraad. Uit de laatst gehouden peiling, die uitgevoerd is van 2019 tot en met 2021, blijkt dat de gemiddelde Nederlander dagelijks 338 gram aan zuivelproducten

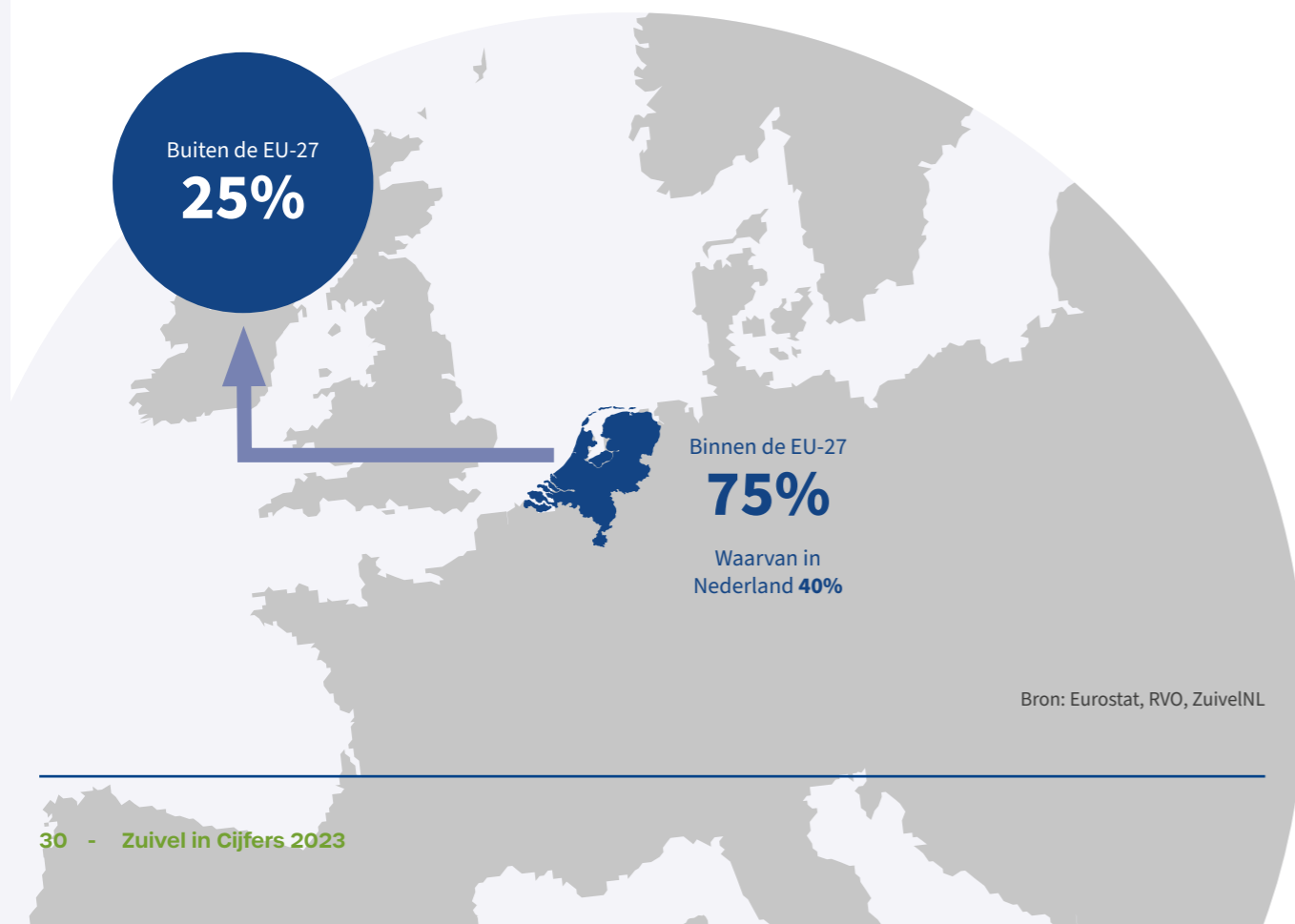
consumeert. Melk en melkdranken, yoghurt en kaas (inclusief kwark) zijn met respectievelijk 180 gram, 70 gram en 49 gram de belangrijkste categorieën.

Kaas maakt een belangrijk onderdeel uit van de Nederlandse zuivelconsumptie. De gemiddelde kaasconsumptie per hoofd van de bevolking ligt al jaren boven het Europese gemiddelde en bedraagt, inclusief kwark en geitenkaas, tussen de 20 en 25 kg.

Van de in Nederland beschikbare zuivel (uitgedrukt in melkequivalenten), die bestaat uit de nationale melkproductie en de import, wordt ongeveer 30% geconsumeerd op de binnenlandse markt. De overige 70% gaat naar het buitenland, waarvan het grootste deel in de EU wordt afgezet, met name in onze buurlanden.

WAAR GAAT DE ZUIVEL VANUIT NEDERLAND NAARTOE?

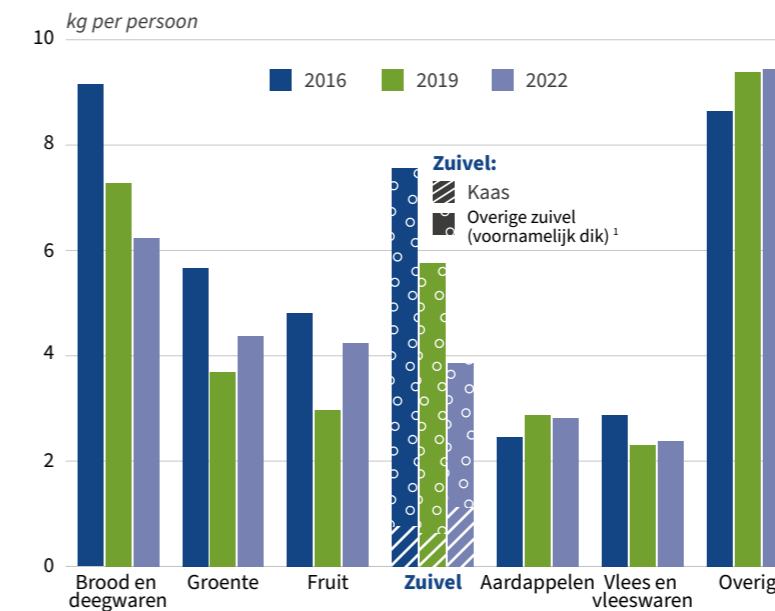
Op basis van productie, invoer en uitvoer (in % melkequivalent)

Bron: Eurostat, RVO, ZuivelNL

VOEDSELVERSPILLING BIJ DE NEDERLANDSE CONSUMENT THUIS

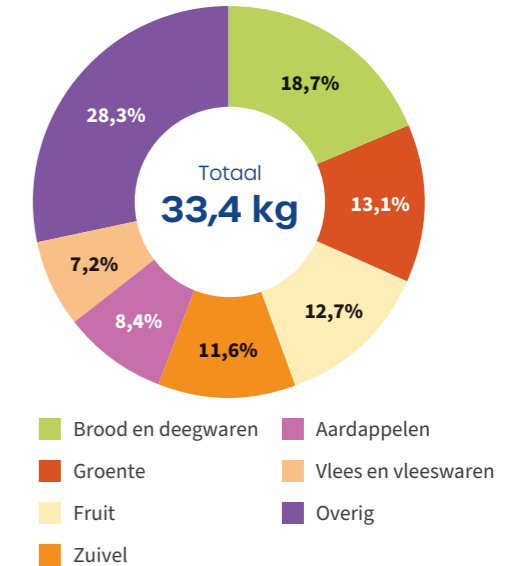
Voedselverspilling per persoon, naar productgroep (in kg per jaar)

¹ Onder dikzuivel vallen producten als vla, yoghurt en kwark.

Bron: Voedingscentrum

% van totale voedselverspilling 2022

In 2022 was de verspilling van vast voedsel bij de Nederlandse consument thuis **33,4 kg** per persoon per jaar. Dit is **8,9%** van de totaal gekochte hoeveelheid voedsel.

CONSUMPTIE VAN ZUIVEL IN NEDERLAND

Grammen per dag, naar geslacht en leeftijd (1-79 jaar)

	Vrouwelijk						Mannelijk					
	1-3 jaar	4-11 jaar	12-17 jaar	18-50 jaar	51-64 jaar	65-79 jaar	1-3 jaar	4-11 jaar	12-17 jaar	18-50 jaar	51-64 jaar	65-79 jaar
Melk, melkdranken ongefermenteerd	217,9	152,9	122,8	85,3	114,1	109,4	266,2	203,7	199,9	142,4	164,9	112,6
Karnemelk, melkdranken gefermenteerd	54,4	69,7	39,8	30,4	44,8	71,8	41,9	66,7	61,4	35,5	59,7	67,2
Yoghurt	40,2	44,7	54,7	64,5	87,1	93,1	40,0	30,6	46,9	77,0	74,7	84,5
Kwark	11,7	5,3	4,5	17,0	19,7	17,4	10,1	7,1	7,8	26,4	17,5	13,5
Kaas	13,6	18,6	24,1	33,1	36,2	33,6	13,9	20,2	26,0	37,1	36,2	35,0
Vla, pap, pudding, mousse	23,6	25,1	20,9	10,4	21,2	20,7	23,0	29,8	27,4	23,5	26,4	39,2
Room, koffiemelk	1,0	1,9	3,0	5,9	7,4	9,3	1,2	2,1	3,6	6,6	9,2	10,6
Roomijs	3,6	10,3	13,0	6,2	5,4	6,2	4,0	6,5	8,8	6,7	9,0	7,3
Zuivel, overig	1,2	2,9	3,3	0,5	0,4	0,1	3,9	4,7	3,3	0,8	0,6	0,8
Zuivelvervangers	18,1	4,3	5,9	14,5	11,3	10,9	20,4	5,4	7,1	20,3	8,4	4,4

Nederlanders eten en drinken
338 g/dag zuivel en
13 g/dag zuivelvervangers

Jongens/mannen eten of drinken meer zuivel en zuivelvervangers dan meisjes/vrouwen
388 gram | 315 gram

Meisjes/vrouwen van 12-50 jaar eten en drinken het minst zuivel en zuivelvervangers

Bron: RIVM Voedselconsumptiepeiling 2019-2021

ZuivelNL

Benoordenhoutseweg 46
2596 BC Den Haag

KvK 59667222

info@zuivelnl.org
www.zuivelnl.org